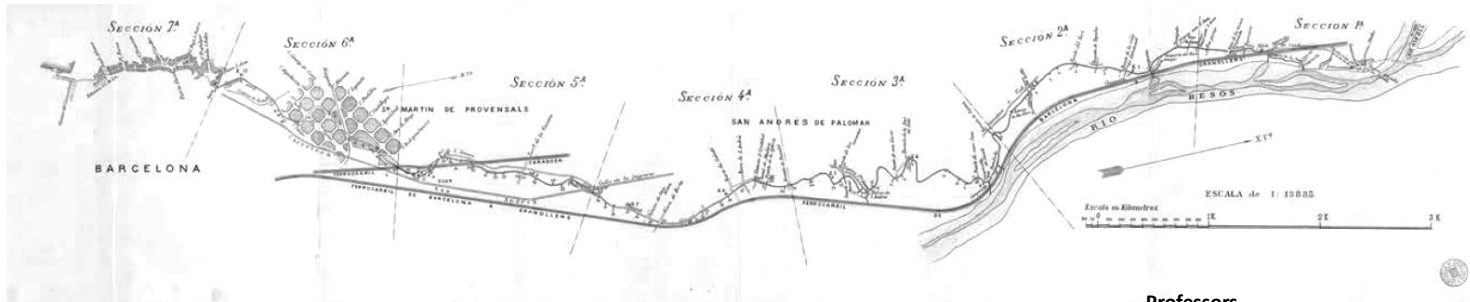

PROJECTE I MEMÒRIA

Taller Temàtic I

Projectes 5º curs [T]- ETSAB

Programa [curs 2026-2027]

Professors

Luis Angel Domínguez Moreno [R]

Alejandra Mejon Vandrell

Ana Zubelzu Viarje

Professors [Seminari]

Carolina B. García-Estévez

Becaria docència

Georgina Fernández Gonzalez

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Escola Tècnica Superior d'Arquitectura
de Barcelona

PROYECTO Y MEMORIA

Taller Temático I

Proyectos 5º curso [T]

Programa [curso 2026-2027]

Departament de Projectes Arquitectònics

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH
Escola Tècnica Superior d'Arquitectura
de Barcelona

Profesores

Luis Ángel Domínguez Moreno [R]

Alejandra Mejon Vandrell

Ana Zubelzu Viarje

Profesores [Seminario]

Carolina B. García-Estévez

Becaria docencia

Georgina Fernández Gonzalez

Portada

Rec Comtal de Barcelona

Edición

Luis Ángel Domínguez Moreno

Julio 2026

INDICE

I PROGRAMA

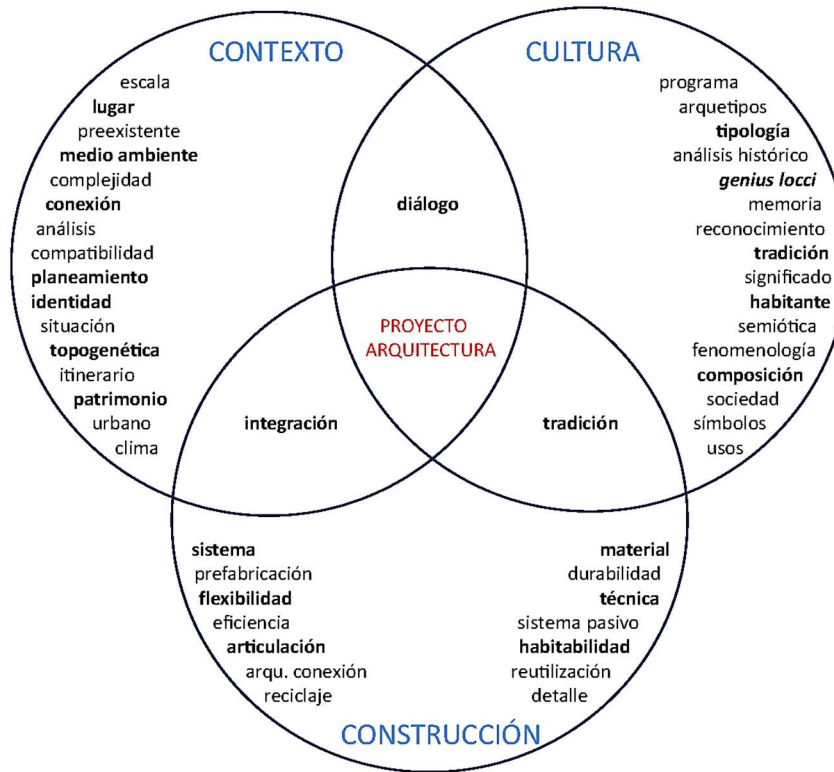
- Objetivos
- Contenido
- Estructura
- Referencias
- Ejercicios ejemplares
- Bibliografía
- Viaje

II EXERCICIS [curs 2025-26]

- Lloc
- Exercicis
- Estructura taller / Documentació
- Calendari
- Conferenciants convidats

III SEMINARI

Diagrama
conceptual

OBJETIVOS

PROYECTO Y MEMORIA.

“Contexto, Cultura, Construcción”

Tras el título *“Proyecto y Memoria: Contexto, Cultura, Construcción”*, se presenta la asignatura troncal de Proyectos Arquitectónicos perteneciente al 5º curso (UPC-ETSAB. tardes] enmarcada en la denominación genérica como Taller Temático, que tiene como área preferente de colaboración el Departamento de Teoría e Historia de la Arquitectura, que complementa el Taller Temático con las sesiones teóricas en forma de Seminario. El Taller se desarrolla durante un semestre y está vinculado a los “módulos optativos de intensificación”.

El Taller Temático “Proyecto y Memoria” es un curso “hermano” de la asignatura del Proyectos I y II del 2º curso [ETSAB. tardes] dirigida por el profesor Jaime Ferrer Forés, en la que se abordan las nociones de Tipos, Topos y Tectónica, mediante el uso, en el diseño del proyecto, de diferentes tipologías constructivas, atendiendo de manera relevante a las preexistencias construidas que interrogan sobre el significado de su presencia, proponiendo una rehabilitación, ampliación o transformación en el nuevo proyecto desarrollado.

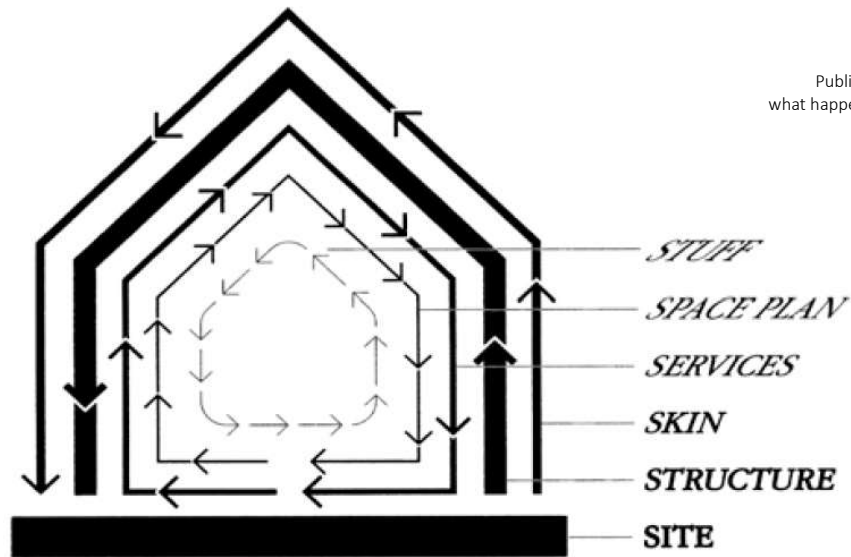
Los fundamentos teóricos principales que cimentan la asignatura antes citada correspondientes a Proyectos I y II del 2º curso son los mismos que avituallan el Taller Temático, si bien en este caso

al situarnos en el último curso de los estudios de Grado, el taller Temático debe profundizar necesariamente en la síntesis del conjunto de conocimientos adquiridos por el estudiante a lo largo de su formación disciplinar, que deben de traducirse en un proyecto arquitectónico que responda de manera razonada a su contexto físico y social, a la coherencia y adecuación de su uso y a la demanda técnica y sostenible en su hipotética construcción, y todo ello sin renunciar a los contenidos éticos y estéticos del más alto nivel de responsabilidad y poética que el estudiante sea capaz de conseguir y consolidar.

EL LUGAR que caracteriza en el contexto físico y social va a ser sin lugar a dudas la principal cuestión a investigar, reinterpretar y redefinir desde cada proyecto propuesto. De forma paralela y desde el primer momento, se trabajará con las soluciones técnicas-constructivas que armarán las respuestas a los requerimientos de: flexibilidad de usos, racionalización del programa, solidez estructural, estanqueidad, aislamiento y eficacia energética, entre otros.

Se suma a este curso interdisciplinar, como una aportación relevante, el Seminario del departamento de Teoría e Historia de la Arquitectura que complementa y apunala la labor de análisis y desarrollo conceptual del ejercicio [proyecto de arquitectura] que el estudiante debe desarrollar. La Teoría y la Historia traerán al debate reflexivo aquellas obras de arquitectura ejemplares con autores relevantes, poniendo de manifiesto las razones e interpretaciones de que fueron objeto en su gestación.

Stewart Brand.
 Capas articuladas del edificio
 con sus niveles de cambio.
 Publicado en How buildings learn:
 what happens after they're built (1994).

Proyectos [2^ºc] I – II [T]

Jaime J. Ferrer Forés

Tipos - Topos - Tectónica

TEC-1 TEC-2 TOP-1 TOP-2

SITE - STRUCTURE

+

Proyectos [5^ºc] - Taller Temático I [T]

Cultura - Contexto - Construcción

CCC-1 CCC-2 CCC-3 CCC-4

SERVICES - SKIN - SPACE PLAN

De una manera genérica, los Talleres Temáticos tienen por objetivo ofrecer al estudiante un nuevo abanico de materias y procesos de análisis encaminados a prepararlo para una posible intensificación en el Master de Arquitectura (MArQetsaB), que le habilitará para ejercer profesionalmente. En otro sector, también pueden servir como plataforma educativa para posteriores estudios de posgrado u otros ámbitos de especialización.

Este Taller Temático denominado “PROYECTO Y MEMORIA” basa su especificidad y fundamento pedagógico, en el estudio en profundidad de tres campos fundamentales en la concepción del Proyecto de Arquitectura: el Contexto, la Cultura y la Construcción. La inmersión en estos tres extensos ámbitos debe producirse necesariamente desde la historia, desde el *continuum* de la cultura [Juhani Pallasmaa], que proporciona todos los significados humanos y que está organizado por la tradición que mantiene un sentido de historicidad, contexto, coherencia, jerarquía y significado en el flujo constante de la cultura.

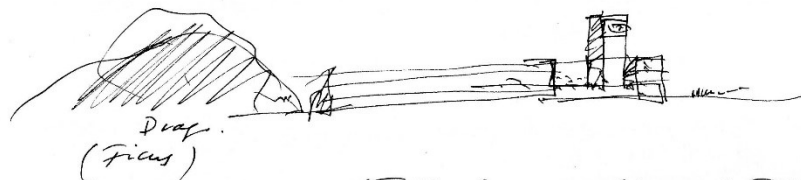
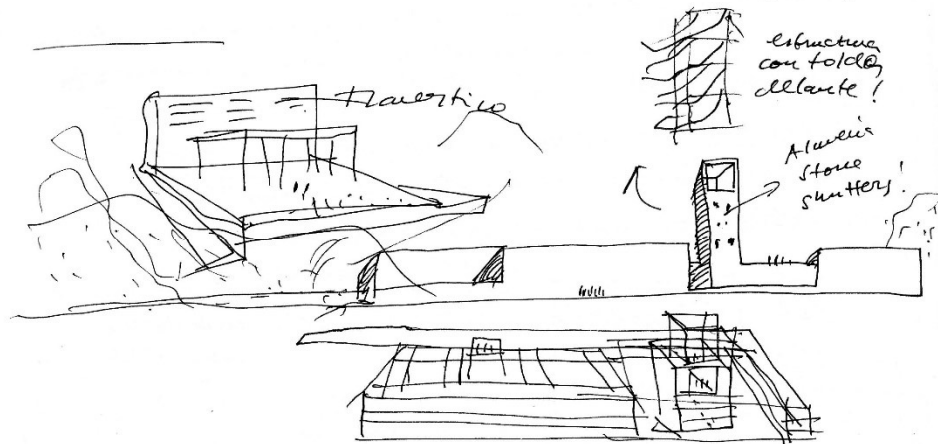
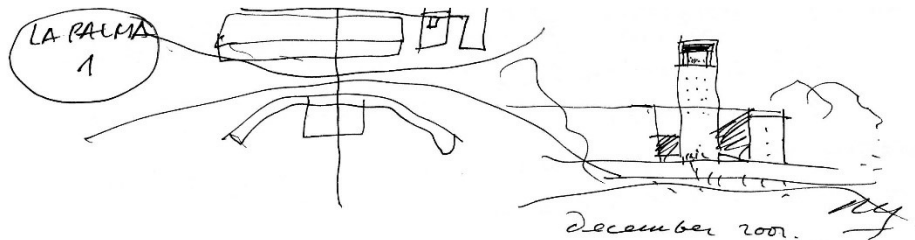
Estas tres esferas de conocimiento, se encuentran amalgamadas en la noción de LUGAR, cuyo análisis específico deberá avituallar al estudiante de los elementos comparativos y herramientas necesarias para conseguir llegar a definir unos Proyectos de Arquitectura [ejercicios de curso] que ofrezcan una respuesta completa dotada de Identidad Cultural: propositiva, responsable, dialogante, respetuosa y creativa con su entorno construido y sus

tradiciones culturales, contribuyendo a incrementar la calidad urbana y social de su contexto.

Reseñando al arquitecto portugués Alvaro Siza: “Los arquitectos no inventan nada, solo transforman la realidad”. En este sentido se solicita una transformación orientada mediante los Proyectos, que deberán satisfacer las expectativas de unas nuevas arquitecturas que ofrezcan a sus habitantes experiencias multisensoriales que faciliten la conexión con su espacio identitario y sus tradiciones culturales. El estudiante deberá entrenarse a simular las sensaciones que tendrá el habitante de sus arquitecturas y elaborar los espacios y situaciones que provocarían los efectos deseados.

“Lugar como origen de la arquitectura, como soporte en el que la arquitectura reposa. La arquitectura se engendra en él y, como consecuencia, los atributos del lugar, lo más profundo de su ser, se convierten en algo íntimamente ligados a ella. Tanto que es imposible pensar en ella sin él. El lugar es, pues, donde la arquitectura adquiere su ser.”

Moneo, Rafael. «El murmullo del lugar»

2003
son los primeros dibujos. / Felipe hace un green en Jamary 9.

CONTENIDO

El curso proporcionará al estudiante las herramientas necesarias para la resolución de proyectos complejos de edificios de uso público, en “colaboración” con edificios existentes de un cierto valor patrimonial, desde una toma de conciencia con la disciplina arquitectónica y el descubrimiento de las responsabilidades inherentes del arquitecto en la transformación urbana.

Se forma al alumno en el uso de una metodología proyectual con un alto grado de complejidad en situaciones diversas y comprometidas, a través de dos campos indisociables:- una aproximación Técnica y una aproximación Social.

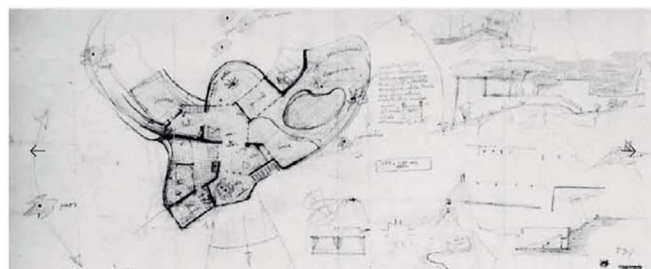
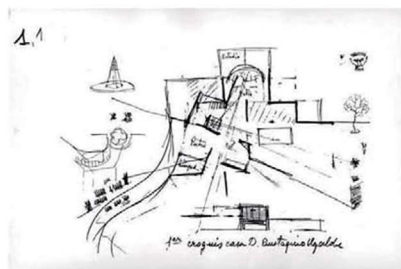
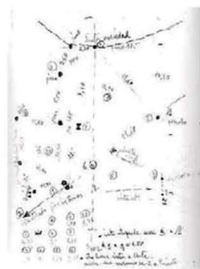
El objeto de estudio a través del Ejercicio propuesto, consiste en el análisis y resolución de un equipamiento de uso público, de mediana escala, en un contexto urbano de alta complejidad, donde además se tendrá que intervenir en el espacio público y en aquellas arquitecturas de conexión y mobiliario urbano necesarios. Se trabajará sobre lugares con edificios y diseños urbanos y paisajísticos de reconocido valor urbano y patrimonial, susceptibles de ser ampliados y reutilizados mediante nuevos programas, en entornos que presenten topografías y contextos urbanos desafiantes, que aporten contenidos enriquecedores para el nuevo proyecto.

Cada uno de los tres vectores que orientan los contenidos de este curso [Taller Temático]: *Contexto, Cultura, Construcción*, van a acoger y ordenar a su vez, una colección de categorías que serán descubiertas, investigadas y desarrolladas por los estudiantes, para su aplicación en los diferentes momentos del diseño del Proyecto Arquitectónico:

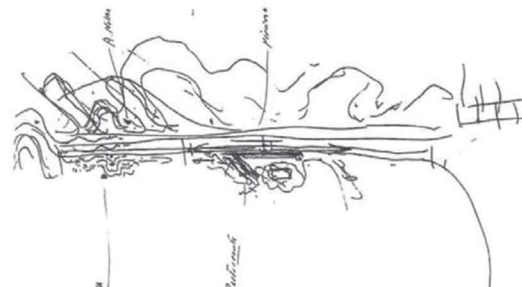
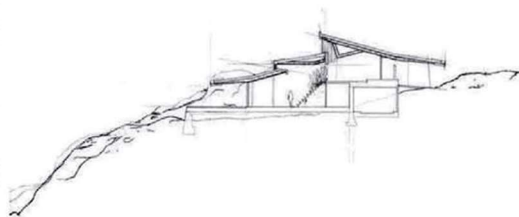
escala, preexistencia, lugar, clima, complejidad, medio ambiente, conexión, diálogo, compatibilidad, contraste, identidad, topogenética, patrimonio, planeamiento, análisis, urbano, topografía, , arquetipos, tipología, integración, historiografía, memoria, genius locci, reconocimiento, significado, semiótica, habitante, fenomenología, usos, composición, programa, tradición, sociedad, sistema, flexibilidad, prefabricación, eficiencia, articulación, material, técnica, sistema pasivo, habitabilidad, reutilización, durabilidad, reciclaje,...

son algunas de las categorías, conceptos, características y materiales que van a estar orbitando en la concepción del Proyecto de Arquitectura a desarrollar.

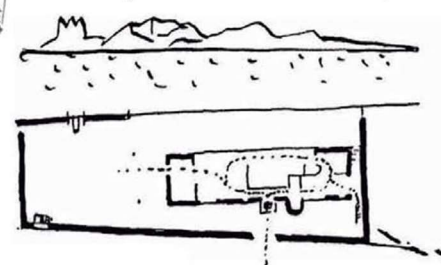
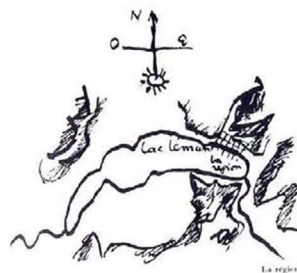
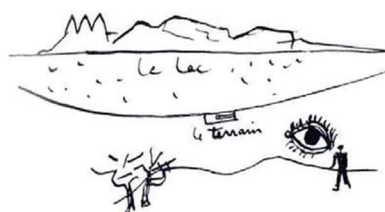
CONTEXTO

J.A. Coderch - M.Valls
Casa Ugalde
Caldes d'Estrac 1953

Alvaro Siza
Restaurante Boa Nova
Piscinas
Leça da Palmeira 1958-2006

Le Corbusier
Casa Le Lac
Corseaux 1923

CONTEXTO

Con el amplio sistema de significados que aglutina el término *contexto*, el estudiante debe observar y reconocer el lugar a través de visitas in situ, realizando croquis, fotografías y mediciones [si fuera necesario], consultando archivos y fuentes documentales de contenidos gráficos específicos y textos fundamentales que ofrezcan datos sobre ese “Lugar”; su significado, sus preexistencias y características pasadas y actuales:

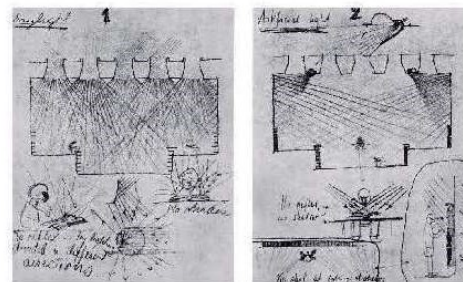
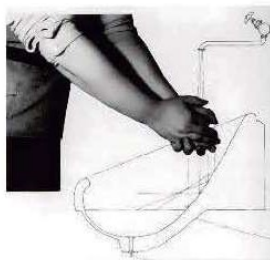
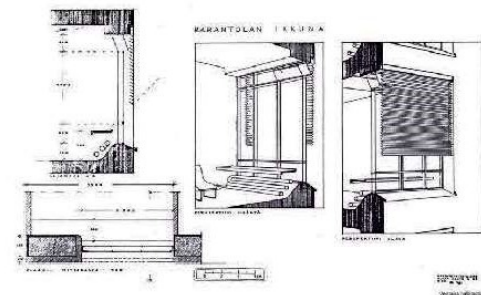
-el sitio físico, con sus propiedades topográficas y medioambientales, orientación, clima, asoleo, vientos, las características y tipos de su vegetación, sus características geológicas y su génesis formal a través de la historia, etc.

-el tejido urbano al que pertenece, desde su formación y evolución hasta el momento actual, evaluando sus características tipológicas, sus conexiones con otros sectores de la ciudad, la identificación y situación de los equipamientos de la zona y edificios singulares, las hipótesis de crecimiento, etc.

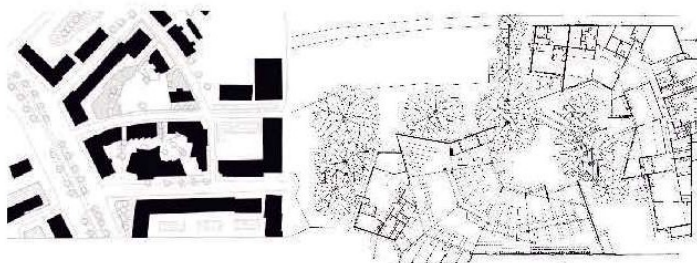
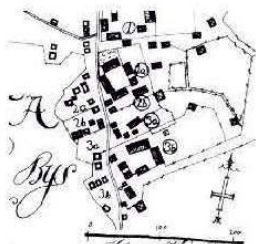
-el/los edificios preexistentes en el solar, sus valores, sus propiedades tipológicas y constructivas, su significado y sus potenciales aportaciones en el nuevo proyecto.

“Desde luego, el lugar, para mí, es prioritario. Aunque se trabaje fuera de la ciudad, aún en el aislamiento más absoluto, el entorno, existe siempre y la huella humana queda impresa en la transformación del paisaje. Esto, lejos de ser una limitación, constituye una pauta para el diseño.”

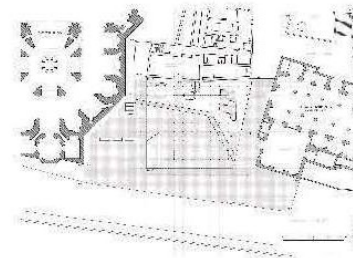
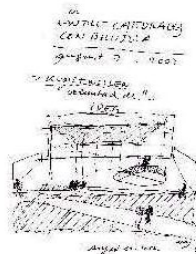
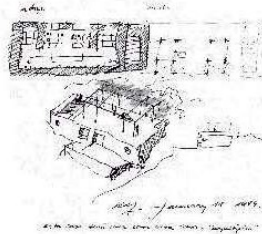
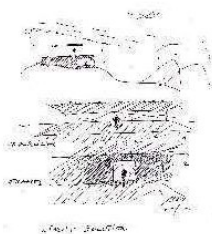
Alvaro Siza. *Revista-arquitectura-1988-n271-272*

Alvar Aalto
Sanatorio de Paimio 1938
Biblioteca de Viipuri 1935

Juha Leiviskä
Biblioteca Vallila 1991

Alberto Campo Baeza
Casa de Blas 2000
Entre catedrales 2009

CULTURA

En lo referente al vocablo *cultura*, su significado en el Proyecto Arquitectónico no se restringe a su definición habitual como conjunto de conocimientos que permite a alguien desarrollar su juicio crítico, sino que pretende abarcar a todos aquellos procesos sociales que intervengan en la formación del lugar construido y en su posterior transmisión sensorial al ser humano.

El estudiante deberá rastrear la cultura propia del lugar, algo similar a lo que Christian Norberg-Schulz denominó *genius locci*; la cultura como envoltorio social identitario que va a caracterizar esos usos del edificio propuesto en el ejercicio de curso. Usos que habrá que estudiar y dotar de significado social [cultural] para ese contexto determinado.

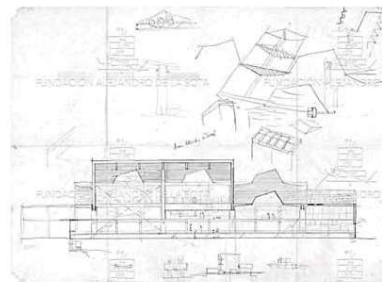
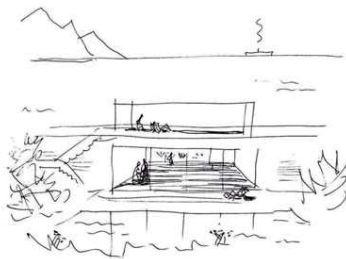
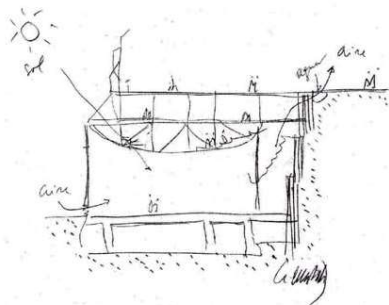
A su vez actuará en el proceso de diseño, la formación propia del autor arquitecto [estudiante], sus conocimientos de proyectos de arquitectura, sus recuerdos, sus vivencias, sus sensaciones en los espacios arquitectónicos visitados, sus anhelos e ilusiones, que serán volcados en el Proyecto.

Todos estos planos de atributos o capas de conocimientos, van a ser fundamentales en las decisiones que sucesivamente deberá adoptar el estudiante en la creación de nuevas arquitecturas, pensadas siempre para ser recibidas por el ser humano.

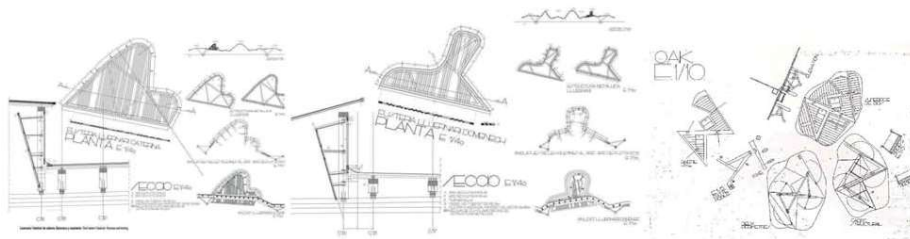
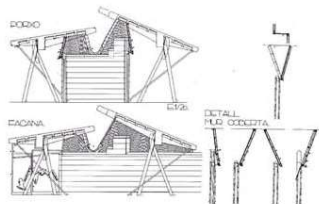
“El talento de imaginar situaciones humanas es más importante para un arquitecto que el don de fantasear espacios”

Aulis Blomstedt 1960 [citado por Juhani Pallasmaa]

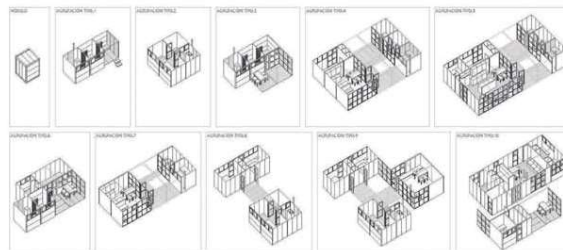
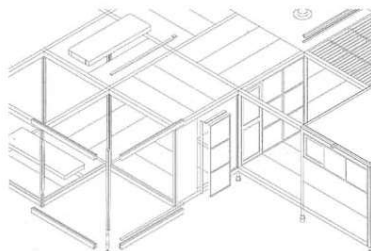
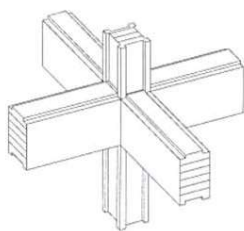
CONSTRUCCIÓN

Alejandro de la Sota
Gimnasio Maravillas 1961
Viviendas en Alcudia 1984
Fábrica CLESA 1957

Enric Miralles
Tiro con arco. 1992
Santa Caterina. 1997 -2005
Mesa Ines-Table 1993

Kristian Gullichsen
Juhani Pallasmaa
Sistema Moduli 1968

CONSTRUCCION

Simultáneamente mediante una continuidad indisociable desde el inicio del proceso diseño de la nueva arquitectura, el estudiante deberá escoger y definir la *Construcción* que ordenará y definirá técnicamente su nuevo proyecto.

Condicionado por las características del lugar, por las particularidades del programa [uso] y las pretensiones de calidad espacial y estética que deberán ser satisfechas por el Proyecto Final, el estudiante decidirá la técnica constructiva, buscará la compatibilidad material, diseñará las estrategias medioambientales y definirá la lógica estructural del Proyecto.

En un plano complementario al diseño propuesto, el Proyecto puede estudiar y proponer su adaptabilidad y flexibilidad ante posibles nuevos usos futuros. Las hipótesis de modificación y cambio en la configuración del Proyecto, pueden ser expuestas mediante esquemas.

De manera indisociable, la materialidad compositiva [estructura, material y técnica] del edificio/os existente/s debe ser objeto de análisis y reflexión en su nueva dimensión urbana y compatibilidad con el conjunto del proyecto completo resultante.

“la gravedad "construye el espacio". La estructura portante no sólo transmite las cargas a la tierra sino que, sobre todo, establece el orden del espacio. La definición de la estructura portante, su establecimiento, supone un momento clave de la creación arquitectónica”

Alberto Campo Baeza “*Estereotómico vs Tectónico*” 2020

ESTRUCTURA

El curso se desarrollará mediante la puesta en práctica de varias metodologías docentes que se complementarán en los diferentes momentos y necesidades del curso:

Los estudiantes trabajan en el aula en grupos reducidos y ponen en práctica un aprendizaje cooperativo, intercambiando ideas e investigaciones con otros compañeros. En el aula también se realizarán exposiciones periódicas y participativas de los resultados obtenidos en el desarrollo del ejercicio de curso propuesto, con intervenciones del equipo docente mediante aportaciones en tutela de los proyectos. Los profesores impartirán periódicamente lecciones estructurales y magistrales que proveerán a los estudiantes de las herramientas operativas para el desarrollo del curso. Se complementará la docencia con conferencias puntuales impartidas por invitados externos de reconocido prestigio, adecuados a la temática del curso.

Una segunda aportación docente formará parte del Taller Temático, se trata del Seminario de teoría, [en colaboración con el Departamento de Teoría e Historia] que contribuirá a construir una formación académica sólida en la asignatura del Departamento de Proyectos Arquitectónicos, bajo la denominación Taller Temático I “Proyecto y Memoria”.

Evaluación.

La evaluación tiene como finalidad constatar el progreso positivo del estudiante en la adquisición de los conocimientos previstos en los objetivos del curso.

La evaluación para esta asignatura es continua y formativa, enfocada a poder reorientar la enseñanza y el aprendizaje del alumno. Este tipo de evaluación debe proporcionar una motivación extra al alumno, ya que refuerza y/o corrige el esfuerzo realizado para conseguir demostrar la capacitación que se exige en cada tramo del proyecto a lo largo del curso, en este sentido se evaluará:

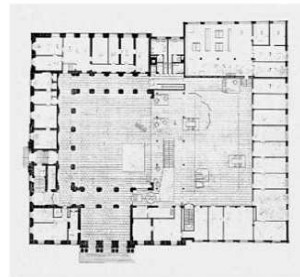
- la asistencia a clase y la participación colaborativa en grupos.
- la actitud activa propositiva en clase.
- la exposición frecuente en clase del desarrollo del ejercicio.
- la documentación en las sucesivas entregas parciales.
- la documentación presentada en la entrega final.

La asistencia a clase es un requisito imprescindible para seguir el curso adecuadamente. Es obligatorio la asistencia al 80% de las clases, y un mínimo de 2 revisiones públicas del Proyecto, antes de cada una de las entregas parciales.

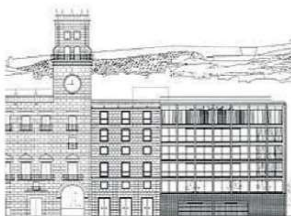
Gullischeen, Kairamo, Vormala
Ampliación almacenes Stockmann, Helsinki, 1986

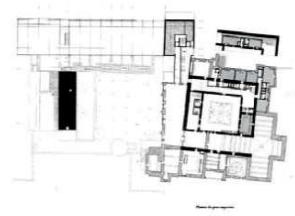
Erik Gunnar Asplund
Ampliación Palacio de Justicia, Gotemburgo, 1934

Gonzalo Moure
Ampliación Ayuntamiento Alicante, 2022

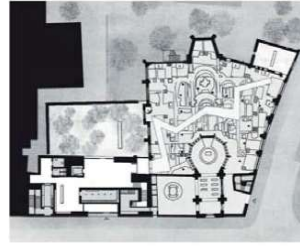
Joao Luis Carrilho da Graça
Monasterio Flor da Rosa – Hotel, Crato, 1995

Joao Luis Carrilho da Graça
Museización del Castillo de San Jorge, Lisboa, 2008

Peter Zumthor
Museo Kolumba, Colonia, 1997

REFERENCIAS

La selección de obras de arquitectura ejemplares, ofrece un panorama de referencia caracterizado por diferentes autores y programas en épocas distintas, pero donde el LUGAR fue determinante en la definición del proyecto.

En todas ellas encontraremos un denominador común, -el diálogo identitario con el contexto y con los edificios preexistentes que formarán parte indisoluble de la nueva arquitectura.

El estudio y análisis en profundidad, de estas y otras obras de referencia de similares características, complementarán en aportar al estudiante el avituallamiento intelectual necesario para enfrentarse y resolver los nuevos proyectos propuestos en el Taller Temático.

EJERCICIO 1

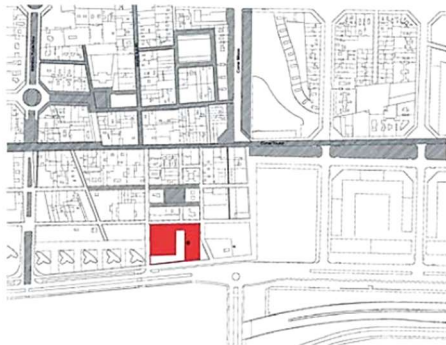
Alumno: Amado Martín Padilla

Programa: Centro de Arte Contemporáneo y Museo de la Industria en Barcelona.

Curso: Proyecto Final de Carrera, abril 2004 - ETSAB-UPC (iniciado en 5º curso)

ANÁLISIS DEL CONTEXTO

Entender el proyecto a todas las escalas: la ciudad, el barrio, la parcela

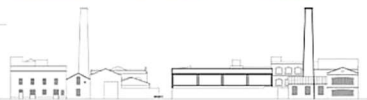
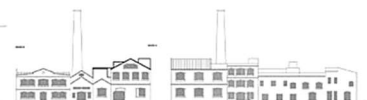

EJERCICIOS EJEMPLARES

ANÁLISIS DE LA FÁBRICA EXISTENTE

Volumen, Distribución,

Fachadas, en búsqueda de lo poético...

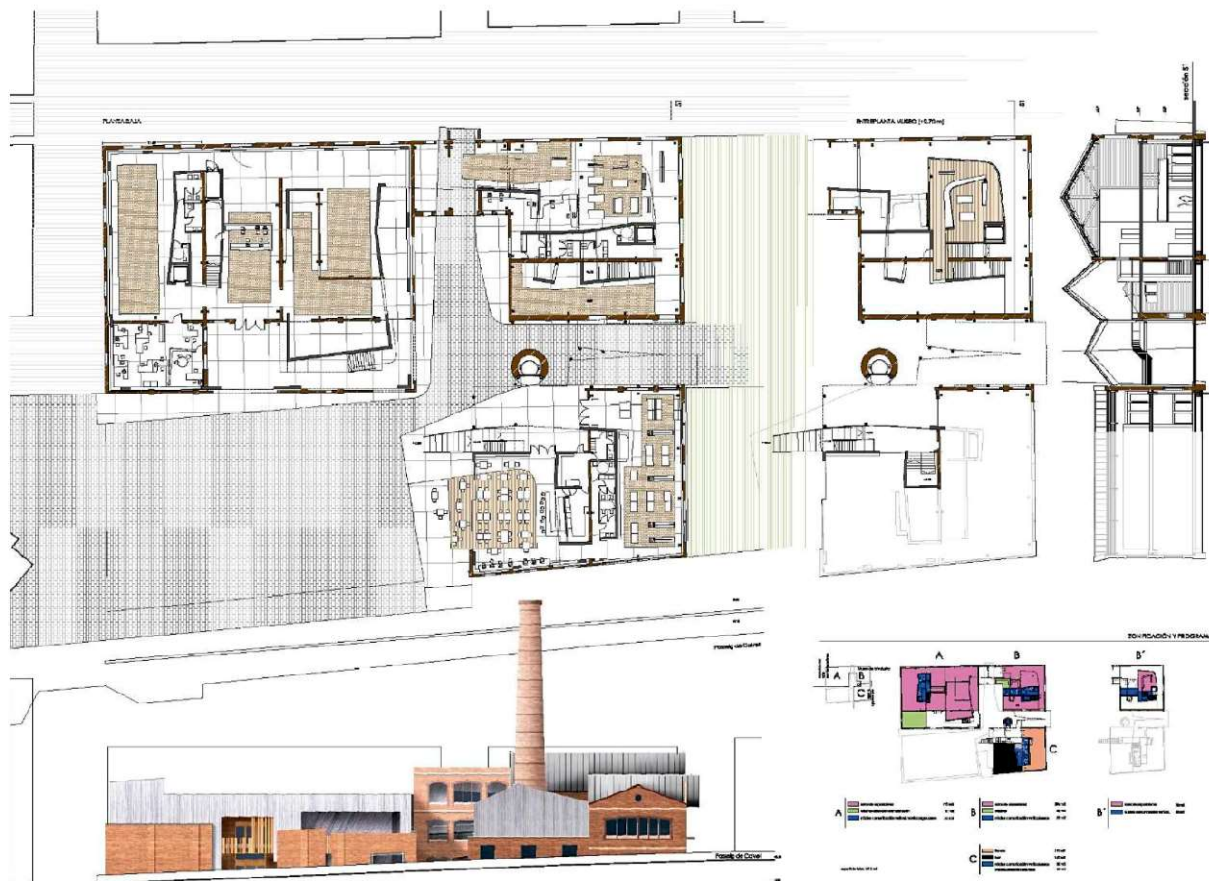

REPRESENTACIONES 2D

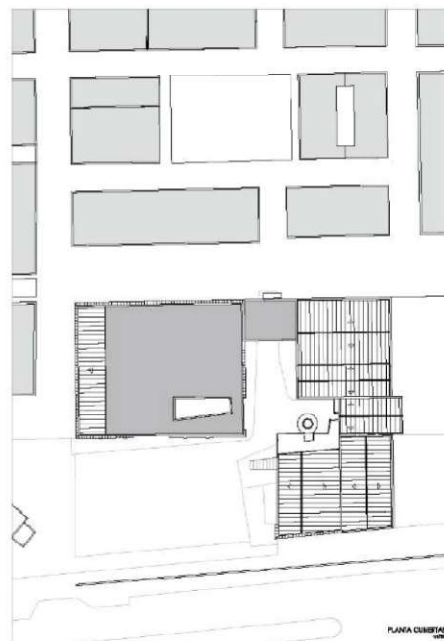
Pensar en la distribución del espacio, en los detalles para ir desarrollando con matices el proyecto.

PLANTAS (1)

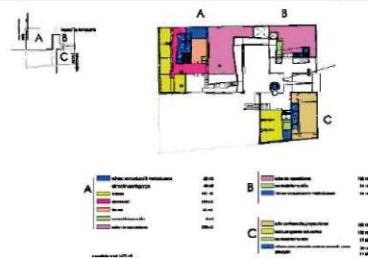
La importancia del recorrido público como parte importante del proyecto.

El edificio preexistente como contenedor. Una lectura de los nuevos espacios.

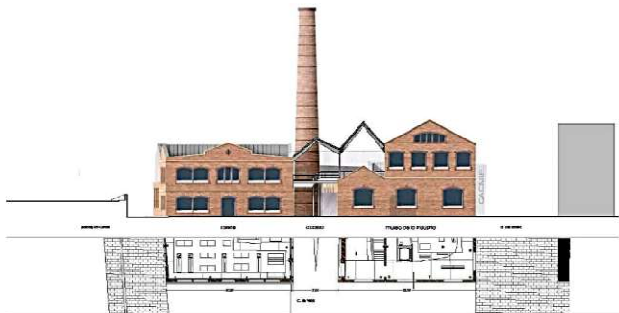
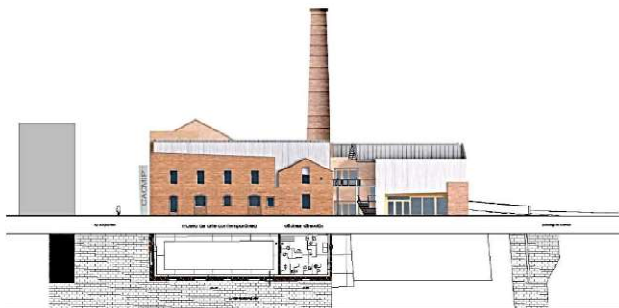
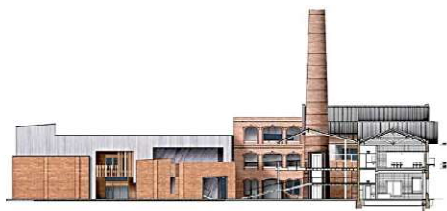

IDENTIFICATION PROGRAM

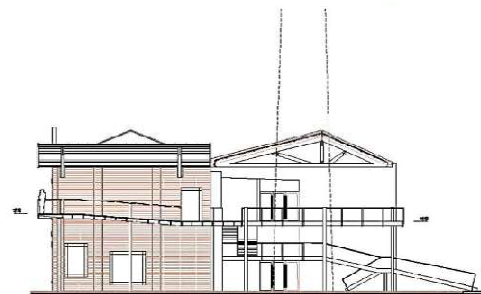
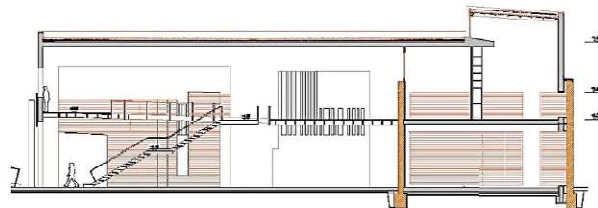
FACHADAS

La nueva arquitectura en dialogo con lo preexistente.

SECCIONES

Nuevas relaciones espaciales interiores. La importancia del material y el sistema constructivo.

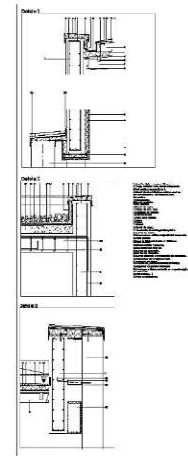
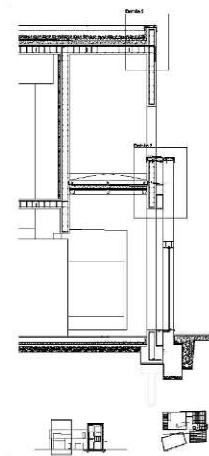
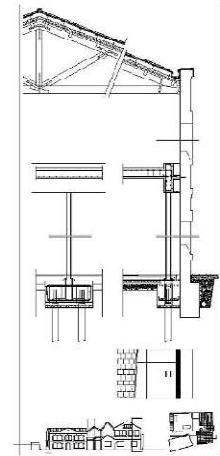
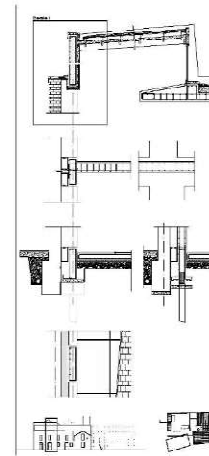
ESTUDIO VOLUMÉTRICO:

La maqueta, herramienta de concepción y de representación del proyecto

DETALLES CONSTRUCTIVOS

Inventar sistemas constructivos originales en adecuación con la imagen mental del proyecto.

BIBLIOGRAFÍA

AALTO, Alvar (escritos / Goran Schildt editor)
Alvar Aalto in his own words
Otava Publishing Company, Ltd, Helsinki, 1997.

ANGELETTI- REMIDI
Alvar Aalto e il Classicismo Nordico
Universita degli studi di roma "La Sapienza", Quaderni n. 8,
Roma, 1998.

BANHAM, Reyner
Teoría y diseño arquitectónico en la era de la máquina Nueva
Visión, Buenos Aires, (primera edición The Architectural Press,
Londres, 1960).

BAKHTIN, M. M.
Esthetique de la création verbale
Gallimard, Paris, 1984, 400 p.

BILBENY, Norbert
La Revolución en la ética: hábitos y creencias en la sociedad
digital
Anagrama, Barcelona, 1997, 201 p.

BODÉÜS, Richard
Le philosophe et la cite: recherches sur les rapport entre
morale et politique dans la pensée d'Aristote
Les Belles Lettres, Paris, 1982, 264 p.

CAPITEL, Antón
Alvar Aalto
Ediciones Akal, S.A., Madrid, 1999.

CAPITEL, Antón
Metamorfosis de monumentos y teorías de la restauración
Alianza, Madrid, 1988, 172 p.

DOMINGUEZ, Luis Angel
Alvar Aalto. Una arquitectura dialógica
Ediciones UPC, Barcelona, 2003

FERNÁNDEZ Alba, Antonio
Esplendor y Fragmento: escritos sobre la ciudad y arquitectura
europea (1945-1995)
Biblioteca Nueva, Madrid, 1997, 158 p.

FERRER, Jaime
Jørn Utzon: Obras y proyectos
Editorial GG SL, Barcelona, 2006

FRAMPTON, Kenneth
Studies in tectonic culture: the poetics of construction in
nineteenth and twentieth century architecture
MIT press, Cambridge, Massachusetts and London, 1995,
xiii-430 p.

MARTIENSSEN, R.D.
La idea del espacio en la arquitectura griega
Ediciones Nueva Visión, Buenos Aires, 1984.

NORBERG-SCHULZ, Christian
Nightlands. Nordic Building
The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, Londres, 1996.

NORBERG-SCHULZ, Christian
Genius Loci. Toward a phenomenology of architecture
Rizzoli International Publication, New York, 1984.

ORTEGA Y GASSET, J.
La deshumanización del Arte y otros ensayos de estética
Editorial Espasa Calpe S.A., Madrid, 19975.

PELLEGRINO Pierre
Le Sens de l'Espace
Anthropos, Paris, 2000-2001, (5 volúmenes)

PELLEGRINO Pierre (sous la direction de)
Figures architecturales, Formes Urbaines
Actes du Congrès de Geneve de l'Association
Internationale de Sémiotique de l'Espace
Anthropos, Geneve, 1994, 779 p.

PORPHYRIOS, Demetri Sources
of Modern Eclecticism Academi
Editions, London, 1982.

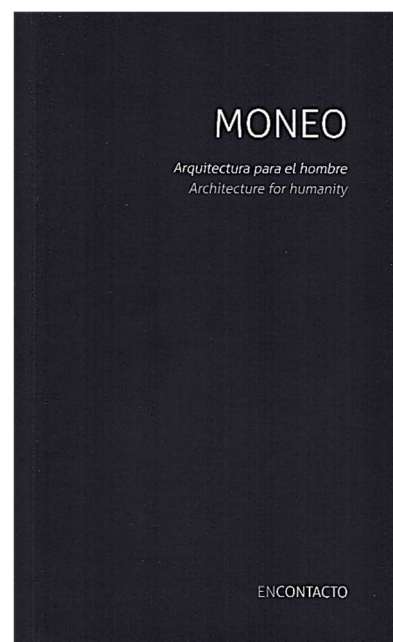
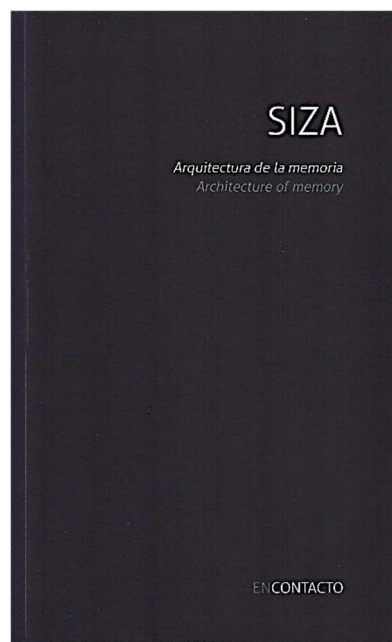
PIÑÓN Helio
El Proyecto como (re)construcción.
1ª ed. Barcelona – Edicions UPC, 2005

SOLAGUREN-BEASCOA, Felix
Arne Jacobsen.
Editorial Gustavo Gili, S.A., Barcelona, 1989.

SÓLA- MORALES, IGNASI DE, ET AL.
Diferencias. Topografía de la arquitectura
contemporánea
Gustavo Gili, Barcelona, 1995, 185 p.

VENTURI Robert
Complexity and contradiction in Architecture
Museum of Modern Art, New York, 1977, 132 p.

ZUMTHOR Peter
Thinking Architecture
Birkauer, Basel, Boston, Berlin, 1999, 64 p.

Colección de libros de investigación, con textos y fotografías inéditas que documentan los viajes de estudio a la obra de P. Zumthor, en Suiza, A. Siza en Portugal y R. Moneo en España.

VIAJE

El viaje de estudios, ha sido uno de los caminos que históricamente se han utilizado como método de aprendizaje en la transmisión y el conocimiento de las aportaciones en todos los ámbitos de la cultura. Para Marcel Proust "El auténtico viaje de descubrimiento no consiste en buscar nuevos paisajes, sino en tener una mirada nueva." Esa mirada nueva e individual proporciona al alumno (al viajero) una relación directa con la obra y por tanto la transmisión completa de su significado, un nuevo conocimiento que complementa el estudiado en el aula, como complemento necesario y probablemente imprescindible al aprendizaje en la Escuela de Arquitectura. Podríamos recordar los conocidos viajes de brillantes arquitectos como Alvar Aalto, Frank Lloyd Wright, Erik Gunnar Asplund, Erik Bryggman, Le Corbusier, Louis Kah, Bruno Taut o Alvaro Siza, entre otros muchos.

En años anteriores hemos podido realizar algunos viajes de estudio de enorme interés. Así sucedió con el viaje a Suiza del año 2011 para estudiar la obra del arquitecto Peter Zumthor y posteriormente con el viaje a Portugal del año 2012 para estudiar la obra del arquitecto Alvaro Siza, para finalmente realizar el viaje por España del año 2013 que estudió la obra del arquitecto Rafael Moneo. En los tres casos, el viaje de estudio, dio lugar a una publicación monográfica de las obras visitadas con textos y

fotografías realizadas por los propios estudiantes y profesores, añadiendo artículos de especialistas sobre el arquitecto y entrevistas con los arquitectos objeto de la investigación.

Desde la interesante experiencia académica de los viajes realizados y el entusiasmo y complicidad de aquellos estudiantes [plasmado en tres libros], permaneceremos a la expectativa de nuevas iniciativas que puedan surgir en forma de viaje de estudios, animando y atendiendo al interés que puedan trasladar los nuevos estudiantes.

"El viaje es el encuentro de algo que andamos buscando, sin saber qué es con exactitud. Es la búsqueda de un lenguaje con el que ser capaz de dibujar las sombras en nuestras ideas. Moviéndose en el espacio y en el tiempo, el viaje no es sino la historia que nos plagia; es la dilatación de nuestra pupila la que ilumina el espacio y allí encontramos lo desconocido revestido de intimidad"

Luis Moreno Mansilla *"Apuntes de viaje al interior del tiempo"* 2002

II EXERCICIS

PROJECTE I MEMORIA

Taller Temàtic I
EXERCICIS DE CURS
curs 5º / 2026-27

DEPARTAMENT DE PROJECTES ARQUITECTÒNICS
ETSAB - UPC

UNIVERSITAT POLITÈCNICA
DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Edició

Luís Angel Domínguez Moreno
Setembre de 2026

EXERCICIS DE CURS

curs 5º / 2026-27

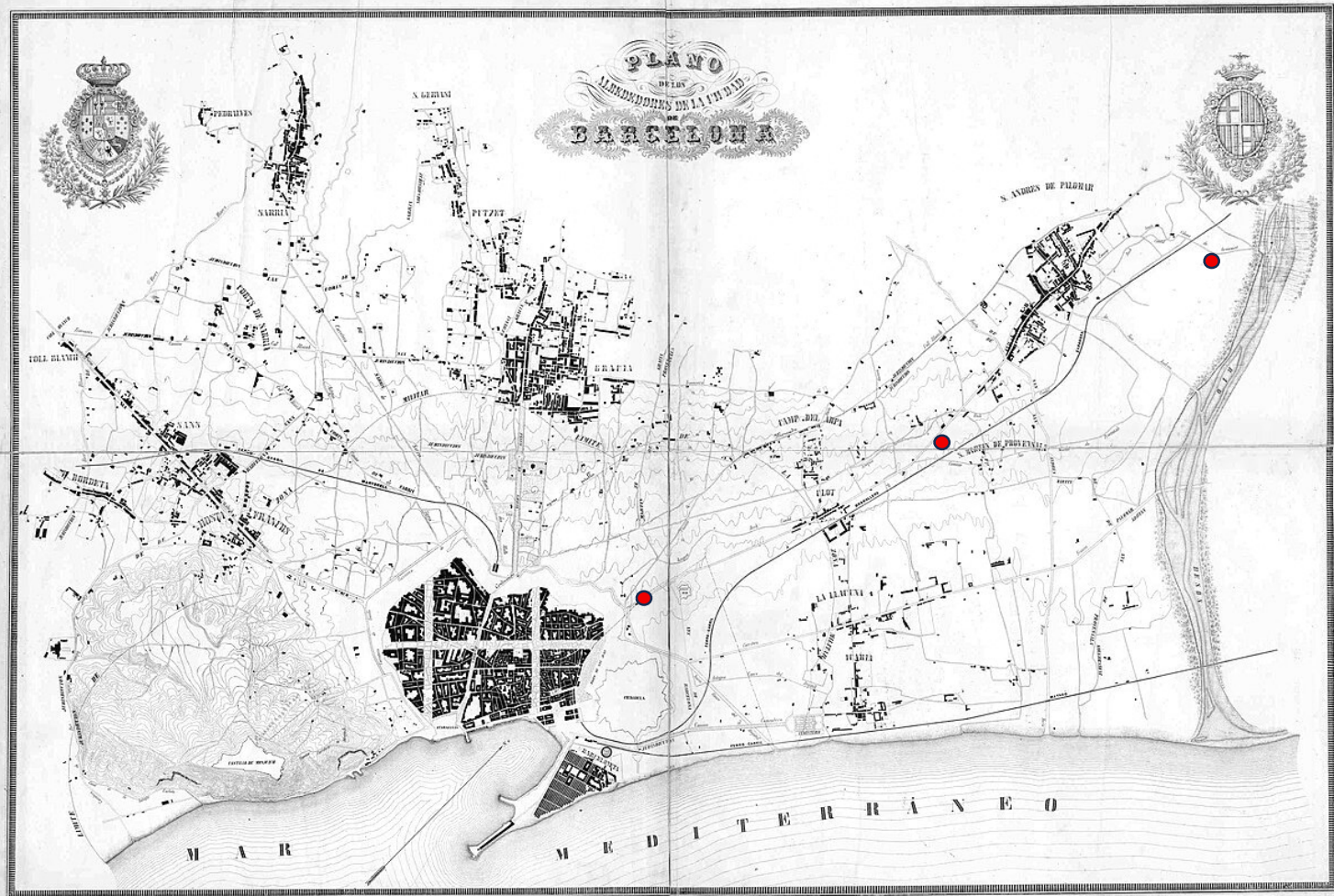
L'Avinguda Meridiana de Barcelona

PROJECTE I MEMORIA

Taller Temàtic I
ETSAB - UPC

INDEX

5	El Lloc
7	Exercici 1
13	Exercici 2
19	Exercici 3
26	Estructura Taller - Lliuraments
28	Calendari
30	Conferenciants convidats
	- Juan Domingo Santos
	- Josep Miàs
	- Amado Martín
35	Quadern de notes
40	Annex gràfic

EL LLOC

PROJECTE I MEMORIA

Taller Temàtic I _ curs 5º _ any lectiu 2026-27

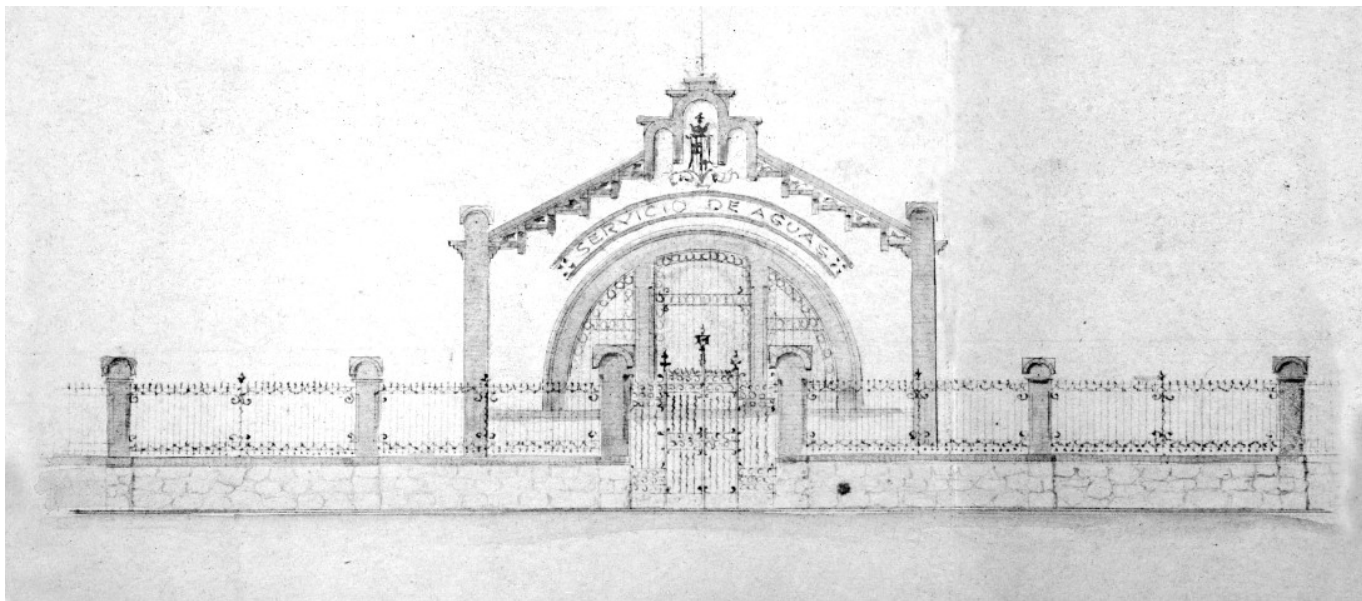
Avinguda Meridiana [eix]

El curs s'inicia des d'una exploració teòrica, de les traces socials, històriques, urbanes i arquitectòniques d'un eix virtual, físic i temporal, a la ciutat de Barcelona, que en aquest cas uneix el Nus de la Trinitat amb el parc de la Ciutadella [podríem dir que seria estudiar la porta oest de la ciutat]. En aquest hipotètic eix d'estudi, [utilitzarem la denominació simplificada de l'Avinguda Meridiana] cobrarà especial atenció i anàlisi, la part inicial i final d'aquest trajecte, es a dir, Trinitat Vella i el districte de l'Eixample [creuament Meridiana-Marina].

Al llarg de l'Avinguda Meridiana de la ciutat de Barcelona, Els tres LLOCS escollits per projectar les noves intervencions arquitectòniques [tres exercicis de curs] contenen obres d'arquitectura de gran valor cultural i patrimonial que formaran part del nou projecte: 1.- la **Casa de l'Aigua a Trinitat Vella i Nova** al districte de Nou Barris, 2.- el **Canòdrom de la Meridiana** al districte de Sant Andreu i 3.- el **Pont de Marina** al districte de l'Eixample.

En tots els llocs seleccionats la presència d'edificis i/o infraestructures amb valor arquitectònic, caracteritzen la seva especificitat i aporten preuats elements arquitectònics que intensificaran i complementaran el nou projecte del conjunt. La nova creació i adició d'elements construïts: edificis, pèrgoles, plataformes, camins, rampes, porxos, i elements de connexió en general, estarà harmònicament relacionada amb l'edificació existent i el seu entorn, que participaran activament i formant part del projecte, creant una sola obra d'arquitectura que ha d'oferir la millor resposta possible al programa sol·licitat i aprofitar la oportunitat per re valoritzar la nova configuració del LLOC resultant.

Sobre el lloc [separat però unit en essència] en el que s'ubiquen el conjunt d'equipaments la Casa de l'Aigua a Trinitat Vella i Nova, es proposa projectar un nou equipament sota la denominació de **Centre Internacional de Recerca Hídrica**. En la segona localització, situada a la zona mitja de l'Avda. Meridiana, i tenint com a referència el Canòdrom Meridiana,[a incorporar al projecte] es proposa projectar un **Institut de Recerca en Arquitectura**. I per últim en el tercer lloc seleccionat ubicat al voltant del Pont de Marina, es proposa projectar un **Centre Nacional de Recerca Botànica**.

Façana del projecte del dipòsit d'aigua de la Trinitat Nova. 1915

EXERCICI 1

Centre Internacional de Recerca Hídrica

A principis del segle XX, en el context de la *Revolució Industrial*, la ciutat de Barcelona vol millorar les condicions higièniques amb un nou subministrament d'aigua, un factor detonant va ser la greu epidèmia de tifus que va afectar Barcelona en el 1914, degut a la contaminació de l'aigua potable distribuïda per Barcelona sense garanties potables.

Entre els anys 1915 i 1919, la companyia pública municipal Aigües de Montcada construeix la **Casa de l'Aigua de la Trinitat**. Es una gran infraestructura hidràulica formada per dos conjunts d'edificacions construïdes en formigó armat [primeres de la ciutat de Barcelona] i projectades per l'enginyer municipal Felip Esteva i Planas, amb un estil de influència modernista.

Les instal·lacions recollien l'aigua que provenia dels pous de Montcada i Reixac, i mitjançant una estació elevadora, situada al barri de la Trinitat Vella, i un túnel subterrani que connectava les instal·lacions, portaven l'aigua fins els dipòsits situats a la Trinitat Nova on es tractava i posteriorment era enviada a la ciutat de Barcelona. Les instal·lacions van estar en funcionament fins l'any 1989. En l'actualitat es un equipament municipal inaugurat a l'any 2018, forma part del MUHBA [Museu d'Història de Barcelona],

combina la seva funció expositiva amb nous usos socials i culturals amb dos extrems del recorregut. Segons la descripció del propi Museu, aquest esta concebut com museu-laboratori, que convida a reflexionar sobre el paper de l'aigua a l'història de la ciutat i a la vida quotidiana dels seus barris.

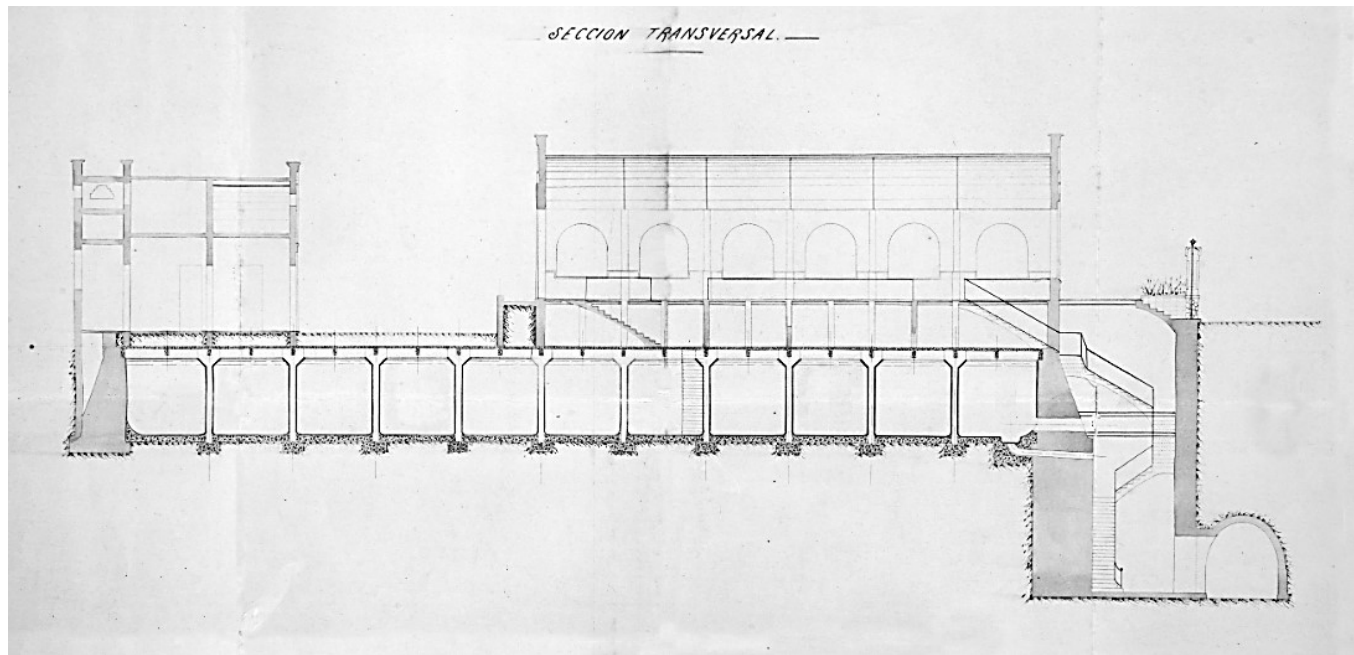
Casa de l'aigua de Trinitat Vella.

Es situa al costat de la Avda. Meridiana, i funciona com a estació de bombeig i distribució de l'aigua captada a Montcada i Reixac. El conjunt està format per tres petites edificacions: una destinada a la distribució, una segona acull maquinaries de bombeig i una tercera que acull un generador elèctric. Una quarta edificació destinada a habitatge del guarda, fou enderrocada al construir la Meridiana.

A través d'un túnel subterrani de 150m. per sota de la Meridiana, es connecta la Casa de l'Aigua de la Trinitat Vella amb la Casa de l'Aigua de la Trinitat Nova, salvant un desnivell de 50 metres.

Casa de l'aigua de Trinitat Nova.

Aquest equipament actuava com estació receptora de l'aigua provenint de Trinitat Vella, per rebre tractament i posteriorment ser impulsada cap a la ciutat de Barcelona. Les instal·lacions disposen d'un dipòsit de 10.000 m³, ubicat en un solar de 6.800 m². Dos edificacions auxiliars completen el conjunt: una dedicada al control i amidament, i un altra que contenia una piscina de regulació.

Secció longitudinal del projecte del dipòsit d'aigua de la Trinitat Nova. 1015

El nou equipament a projectar, estarà dedicat a l'estudi de l'aigua, des de el seu origen, propietats, i avaluació en l'actualitat. Les seves utilitats en els diferents àmbits on es necessària i el seu insubstituïble i necessari paper en el desenvolupament de la vida a la Terra.

El Centre de Recerca es dividirà en cinc àrees de treball, que poden estar agrupades segons els criteris que el estudiant estimi oportuns o be configurant un únic element constructiu. Àrea Comú, A. Fluvial, A. Marítima, A. Freàtica i A. Atmosfèrica. [els programes detallats i les seves dimensions es detallen mes endavant].

L'àrea publica contindrà espais compartits per fer cursos, conferències i divulgació, exposicions, consulta i un petit bar restaurant. Les quatre àrees específiques restants, son de característiques similars i estan pensades per funcionar de manera autònoma i no obertes al públic en general. A mes el projecte podrà estar compostat per porxos, terrasses, plataformes, pèrgoles, i d'altres elements de connexió o urbanització que siguin necessaris per donar consistència al projecte.

S'han de considerar que els llocs físics on poder desenvolupar el projecte estan separats entre ells per la Avda. Meridiana i connectats per un túnel subterrani, a mes d'estar caracteritzats per una sèrie d'edificis de gran valor patrimonial. Es en aquest context, on l'estudiant decidirà com ubicar els nous espais construïts [en un dels sectors o en els dos], i amb quina intervenció arquitectònica

se intervindrà en els edificis existents: poden contenir part del programa, acollir una proposta d'ampliació de programa, o mantenir l'ús actual, etc..

Especial rellevància tenen les preexistències arquitectòniques dels edificis que conformen la Casa de l'Aigua de Trinitat Nova i Trinitat Vella, així com els espais exteriors que els envolten. Tots ells han de ser motiu de reflexió i anàlisi per tal de ser considerades com a una oportunitat valuosa i significativa per formar part conceptualment activa i compositiva del projecte arquitectònic d'aquest nou Centre de Recerca Hídrica.

Centre de Recerca Hídrica [CRH]

AREA COMU	m²
Direcció [amb secretaria]	20
Consergeria-administració	50
Vestíbul- refugi climàtic	200
Instal·lacions 2x25	50
Cafeteria-restaurant	200
Lavabos	50
Magatzem	30
Sala multimèdia-polivalent	300
	[650]

A. FLUVIAL

Coordinador	20
Despatx 6x10	60
Sala reunions	20
Lavabos	5
	[105]

A. MAR

Coordinador	20
Despatx 6x10	60
Sala reunions	20
Lavabos	5
	[105]

A. ATMOSFÈRICA

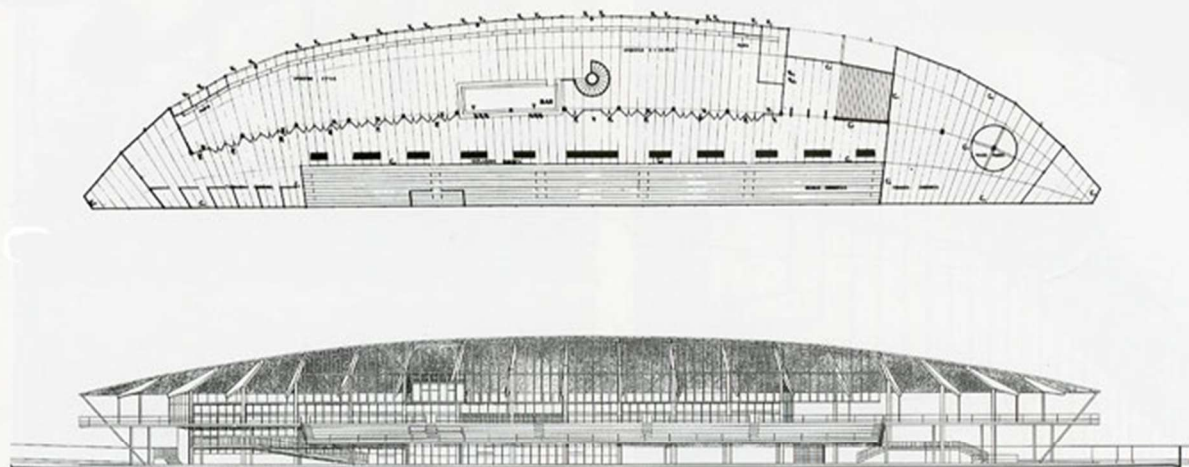
Coordinació	20
Despatx 4x10	40
Sala reunions	20
Lavabos	5
	[85]

A. FREÀTIQUES

Coordinació	20
Despatx 4x10	40
Sala reunions	20
Lavabos	5
	[85]

Espais exteriors	...
Porxos	...

TOTAL Superfície Útil	1.030 m²
Sup. Const. + 30%	

CANÓDROMO MERIDIANA		antonio bonet
ANTONIO BLASCO Y JOSE VILAR		j. puig torné
CONCEPCION ARENAL-RIERA DE HORTA		
FACHADA A PISTA		
1:200		

EXERCICI 2

Institut de Recerca en Arquitectura.

El edifici denominat Canòdrom Meridiana esta situat en una mançana rectangular de 10.000 m², en el barri del Congrés de Barcelona, pràcticament tangent a l'Avinguda Meridiana, es construeix en els anys 1962-63, obra d'Antoni Bonet Castellana i Josep Puig i Tarné.

L'ús al qual estava destinat l'edifici era una mena de petit estadi amb graderies per contemplar les carreres de gossos. A mes d'oficines, taquilles d'apostes i a la planta baixa els recintes per gossos i les dependències de serveis i instal·lacions. Al exterior i en front l'edifici, la pista de carreres dels gossos llebrers.

Adaptant-se a les característiques peculiars del programa, Antoni Bonet dissenya un edifici de planta baixa i pis, molt allargat afavorint la col·locació del major numero possible de graderies a entre la planta pis i la planta baixa, per gaudir d'una bona visió, la mes pròxima possible a la pista de carreres. A mes d'alliberar una gran plataforma deambulatori públic a la planta primera.

La forma en planta, recorda a un arc en tensió, on la línia recta paral·lela a la pista y la curvatura oposada crea una tensió que projecta al espectador cap l'espectacle de les carreres. D'una manera

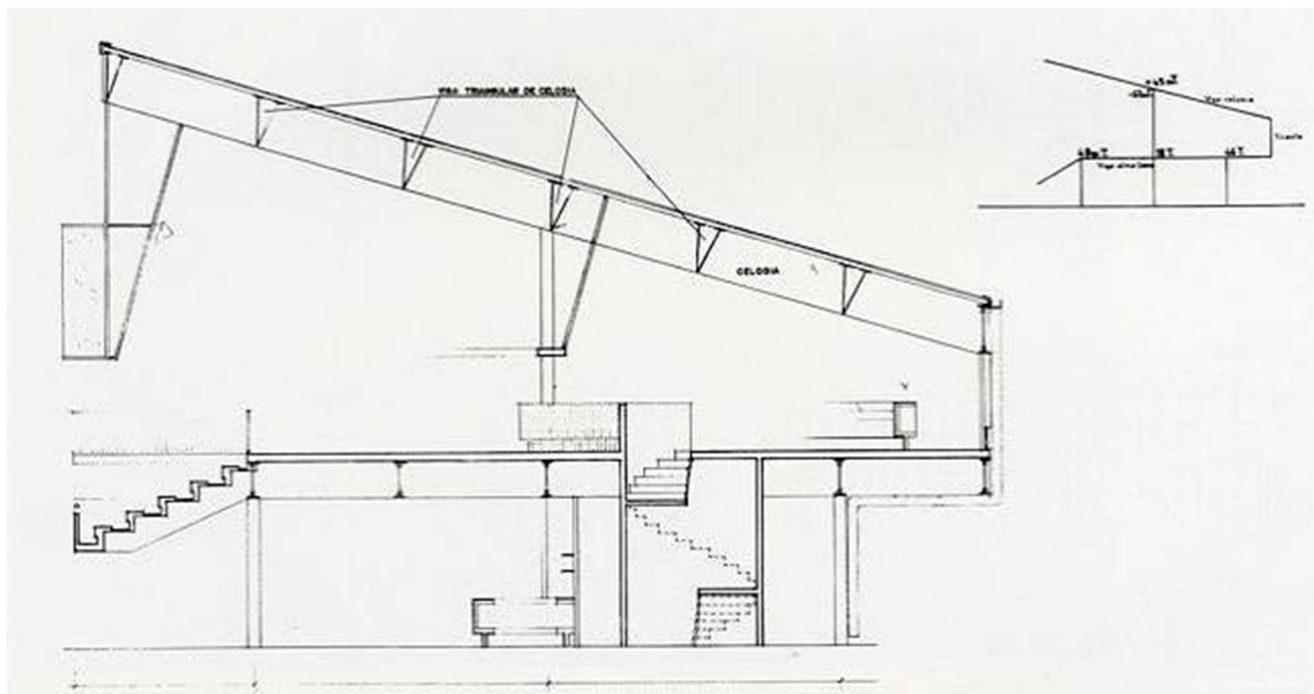
anàloga, la coberta també adopta una forma d'ala d'avió tensada per els extrems, amb un caràcter d'extraordinària lleugeresa.

L'estructura esta tota ella resolta amb pilars i jàsseres d'acer. El forjat de la planta primera suporta totes les possibles càrregues estructurals: el pes propi, les graderies penjades, la tensió de les jàsseres que sustenten la coberta. Les jàsseres inclinades cap a la façana corba, que suporten la coberta tenen un únic pilar d'acer en el centre de la llum, aquest fet crea un possible gir que esta controlat per el pes dels *brise soleils* davant les grades i un tirant a la part darrera de la jàssera. L'aparent lleugeresa amb estructura metàl·lica, la seva transparència i la ingravidesa de les graderies, doten a aquest edifici de les qualitats i caràcter propi d'una arquitectura funcionalista, amb una possible referència a aquelles obres del *Constructivisme* rus de principis del segle XX.

El propi autor ens parla del caràcter essencial de l'obra i afegeix una interessant apreciació final sobre el possible trasllat [i jo afegiria amb nou us] del edifici i la seva reutilització.

"Arquitectònicament, el mes important es el cos de tribunes cobert. Era necessari concentrar la major quantitat possible d'espectadors en el centre de la pista..."

"Aquesta es una obra de ferro i elements prefabricats, pensada per poder ser desmuntada i traslladada a un altre emplaçament"

El nou equipament a projectar es un centre internacional de Recerca sobre Arquitectura.

Dues àrees diferenciades composaran aquest centre: la primera àrea denominada Institut es de caràcter públic i està enfocada a fer difusió i ensenyament de la importància de l'arquitectura a la societat i de la necessitat de crear obres amb un cert nivell de qualitat arquitectònica; la segona àrea "Treball Intern" es de caràcter privat i no està permès l'accés al públic en general. Esta destinada a acollir als investigadors [tant nacionals com estrangers] que gaudeixin de beques d'estada per fer recerca.

En aquest cas el LLOC a considerar no s'ha de restringir al edifici del Canòdrom, sinó que s'ha de considerar un ampli sector des de la Avda. Meridiana i la Plaça del Canòdrom fins a tots els carrers perimetrals. han de ser objecte de reflexió i valoració. Es a dir, l'estudiant/a ha de ser capaç d'elaborar un judici crític sobre el LLOC a involucrar-se en el projecte i assignar-li unes característiques arquitectòniques compatibles amb el caràcter de l'encàrrec. Pensem que des de l'Avinguda Meridiana la presencia d'aquesta obra no te el protagonisme que potser li correspondria, i es per aquest motiu que actuar sobre la illa delimitada per el carrer Concepció Arenal i la Avinguda Meridiana, podria ser una bona oportunitat per conquerir uns espais que ampliïn el "campus de recerca sobre arquitectura".

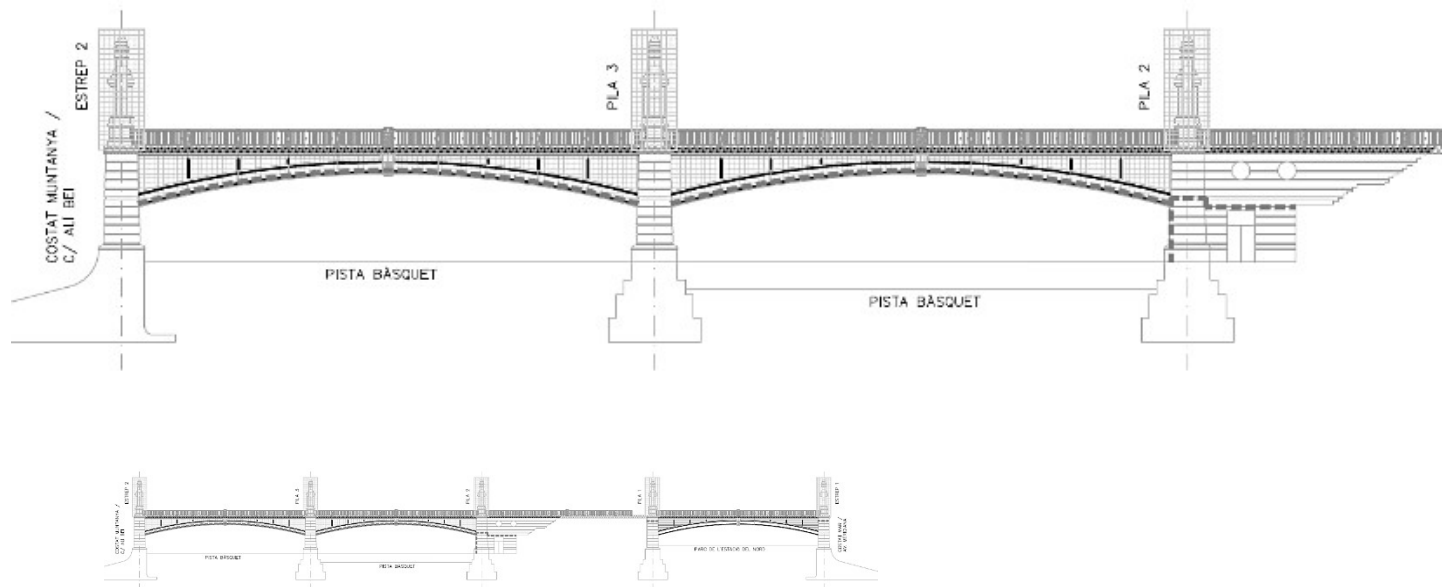
El programa pot estar ubicat en un edifici extern, o part en el actual Canòdrom i part en un altre construcció pròxima. També està permès afegir el programa que l'estudiant/a consideri necessari per poder obtindre un projecte final que pugui ser considerat un "Campus" de la recerca sobre arquitectura.

Una vegada mes cal recordar, també en aquest LLOC i amb aquest programa, la importància que ha de tenir l'edifici del Canòdrom en les consideracions formals i conceptuals implicades en el desenvolupament del nou projecte. La identitat del Canòdrom i la seva composició va tindre uns antecedents físics i socials molt clars, en el moment actual un nou ús pot ser acollit en l'edifici existent, però sempre caldrà preservar la memòria del seu autor, context i programa originals.

Institut de Recerca en Arquitectura

INSTITUT	m ²
Consergeria – Administració	50
Vestíbul refugi climàtic	200
Lavabos	50
Sales exposició 2x200	400
Sala audiovisuals	250
Biblioteca	80
Botiga	30
Bar-cafeteria	100
	[1.160]
AREA TREBALL INTERN	
Despatx de treball intern 10x10	100
Sala de reunions	100
Lavabos	10
Arxiu- Magatzem	200
Instal·lacions 2x25	50
Sala de descans – Office	40
	[500]
Espais exteriors	...
Porxos	...
TOTAL Superfície Útil	1.660 m ²
Sup. Const. + 30%	

EXERCICI 3

Centre Nacional de Recerca Botànica

A principis del segle XX, com a conseqüència de la via fèrria que partia de l'Estació de Nord i anava a Lleida, es produïa un tall en la connexió entre l'Avinguda Meridiana i el carrer Ali Bei.

Per resoldre aquest problema de circulació, ja que era un pas molt perillós, però molt utilitzat pels veïns, a l'any 1926 l'Ajuntament de Barcelona va començar a construir el pont del carrer Marina, finalitzat a l'any 1928. L'autor va ser l'enginyer Francisco Fernández qui va dissenyar el viaducte de 150 m. lineals [aproximats] per 26 m. d'amplada, amb un estil noucentista on destaquen les 10 esveltes columnes de pedra i les baranes metàl·liques. El pont consta de tres ulls amb quatre trams entre columnes.

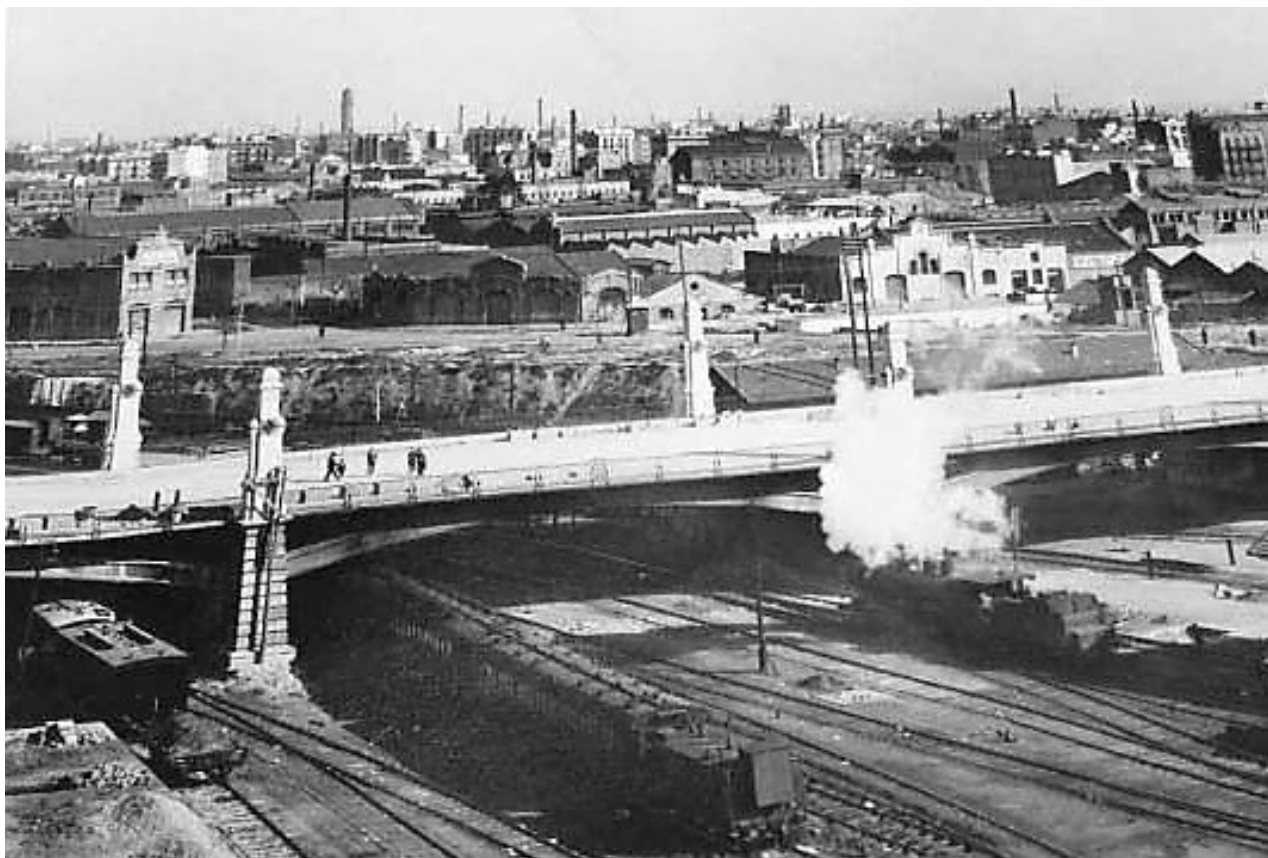
En l'actualitat el pont passa per sobre del parc de l'Estació del Nord, les vies d'Adif que estan soterrades i les instal·lacions esportives de Fort Pienc. Cada vegada mes, el pont esdevé una important via de connexió entre l'eixample i el front marítim de la Vila Olímpica, "connectant" físicament des de el temple de la Sagrada Família fins a les torres Mapfre i Arts de la Vila Olímpica.

Donat el seu caràcter patrimonial i coincidint amb el seu centenari, l'Ajuntament ha iniciat les obres de rehabilitació.

Tal com em pogut comprovar, existeix molt poca documentació que indagui sobre el significat [passat i present] d'aquesta infraestructura urbana per la ciutat, i es per això que nosaltres hem volgut considerar el pont de Marina com a centre d'una complexitat urbana que va molt mes enllà d'un creuament entre carrers.

El "pont" es un LLOC on conflueixen: traces històriques determinants que van configurar la ciutat de Barcelona; on s'articulen diferents cotes topogràfiques amb trajectes i usos diversos; on finalitza un eix d'entrada a la ciutat [Meridiana] amb una sèrie d'equipaments culturals de gran importància [Mercat dels Encants, Teatre Nacional, Auditori, Arxiu de la Corona d'Aragó], on forma part central del carrer Marina, vial que comunica el temple de la Sagrada Família amb les torres Mapfre i Arts de la Vila Olímpica.

A partir d'aquestes observacions [i d'altres a proposar per l'estudiant] es convida a iniciar una reflexió que indagui sobre la seva història, la seva importància per la ciutat i les possibles potencialitats d'usos i configuració arquitectònica en el futur.

L'exercici que es proposa consisteix en projectar un equipament destinat a ser un centre de investigació sobre la biodiversitat vegetal del planeta Terra, que denominem: "Centre Nacional de Recerca Botànica".

Aquest nou equipament, tanca d'alguna manera, la intervenció arquitectònica iniciada al inici de la Avda. Meridiana, amb el nou Centre de Recerca sobre l'aigua. Aigua i mon vegetal com a fonament bàsic per la vida a la Terra.

Com em explicat mes amunt, el Pont de Marina es pot considerar com l'epicentre d'una reflexió i recerca mes extensa sobre aquest lloc, que ha de permetre escollir quin es l'emplaçament mes adequat per ubicar el nou equipament que forçosament haurà de tenir una part de nova construcció i una part de hibridació amb preexistències edificades d'aquest lloc, les quals hauran de ser rehabilitades i canviades d'us.

El nou edifici te tres àrees específiques: un àrea d'Administració general per tot l'equipament; una segona àrea dedicada a una Residència per investigadors on a mes de les 12 habitacions disposaran d'espai per treballar i espais comunitaris de reunions i convivència; per últim l'àrea publica destinada a du a terme activitats informatives, exposicions, conferències, etc.

L'estudiant/a, haurà de considerar la possibilitat d'ampliar el programa, si ho considera necessari i ho justifica adequadament, així

com dissenyar espais [de superfícies variables segons cada projecte] per acollir hivernacles, porxos, terrasses, plataformes, rampes, i totes aquelles architectures de connexió i urbanització que es considerin necessàries per la correcta definició de cada projecte arquitectònic.

Centre Nacional de Recerca Botànica

RESIDÈNCIA	m²	AREA PUBLICA	
Habitacions 22x12hab.	264	Sala polivalent	200
Espai comunitari	60	Sala multimèdia	120
Magatzem-càtering	25	Cafeteria	120
Menjador	150	Vestíbul	200
Biblioteca	120	Lavabos	20
Lavabos	20		[660]
	[639]		
ADMINISTRACIÓ		ALTRES SERVEIS	
Direcció + Secretaria	50	Instal·lacions 2x25	50
Sots direcció	10	Magatzem	20
Sala de reunions	60	Neteja + Vestuari +WC	15
Lavabos	10		[85]
Consergeria	10	Hivernacles	...
	[140]	Espais exteriors	...
		Porxos	...
		TOTAL Superfície Útil	1.524 m²
		Sup. Const. + 30%	

ESTRUCTURA TALLER

Cadascun del tres exercicis proposats, serà estudiat per 1/3 dels estudiants del curs, dividint-se en grups de 2 estudiants per cada Projecte. A mes es conformaran grups transversals de 6 estudiants [2 per cada exercici] que faran l'estudi de l'Avinguda Meridiana.

El Taller s'estructurarà a partir de:

1-Aprenentatge cooperatiu; a través de petits grups de treball, on els estudiants es corresponsabilitzen per a obtindre uns objectius prefixats. Al finalitzar la recerca, seran exposats en públic i finalment compartits amb la resta de companys.

2-Clase expositiva participativa pública; a l'aula s'establiran espais per la participació e intervenció de l'estudiant mitjançant exposicions raonades de curta duració que seran interpretades i corregides per el professor i debatudes pels companys.

3-Seminari; s'impartiran una sèrie de petites conferencies o lliçons magistrals que conformaran un seminari teòric. Aquest seminari estarà directament relacionat amb els aspectes troncal.

4-Lliço magistral; s'impartiran una sèrie de lliçons magistrals que seran estructurals del Taller Temàtic i que ordenaran els diferents continguts a desenvolupar en el curs.

5-Treball tutelat; conforma la practica docent mes utilitzada en el curs i es al voltant de la que pivoten les anteriors aportacions. L'estudiant desenvolupa i resol un projecte arquitectònic.

En aquest curs també s'incorpora un Seminari de Teoria, que prové de la col·laboració amb el departament de Teoria e Historia de l'Arquitectura de l'ETSAB. De forma puntual també participaran professors convidats d'altres universitats, nacionals i/o estrangeres, que contribuiran a complementar d'una forma enriquidora els objectius del Taller Temàtic.

DOCUMENTACIÓ [entregues]

Cadascun dels exercicis proposats es desenvoluparà per l'estudiant a l'aula i fora d l'aula, fraccionant-se la seva documentació progressivament en tres lliuraments parcials durant el curs, i un lliurament final. Els continguts dels lliuraments parcials son:

Lliurament Parcial 1

Anàlisi del lloc: reconeixement del medi físic, topografia, clima, indagacions històriques, evolució del context cartografia històrica. Anàlisi del programa: dimensionat, estudi tipològic, comparativa amb d'altres exemples construïts similars. Anàlisi preexistències: anàlisi dels edificis existents. Croquis de primeres idees. Maqueta de context i proposta. Escales 1/1000

Lliurament Parcial 2

Definició inicial del Projecte [exercici], estratègies compositives, implantació en el lloc, distribució del programa, sistema estructural, esquemes. Escales 1/1000, 1/500

Lliurament Parcial 3

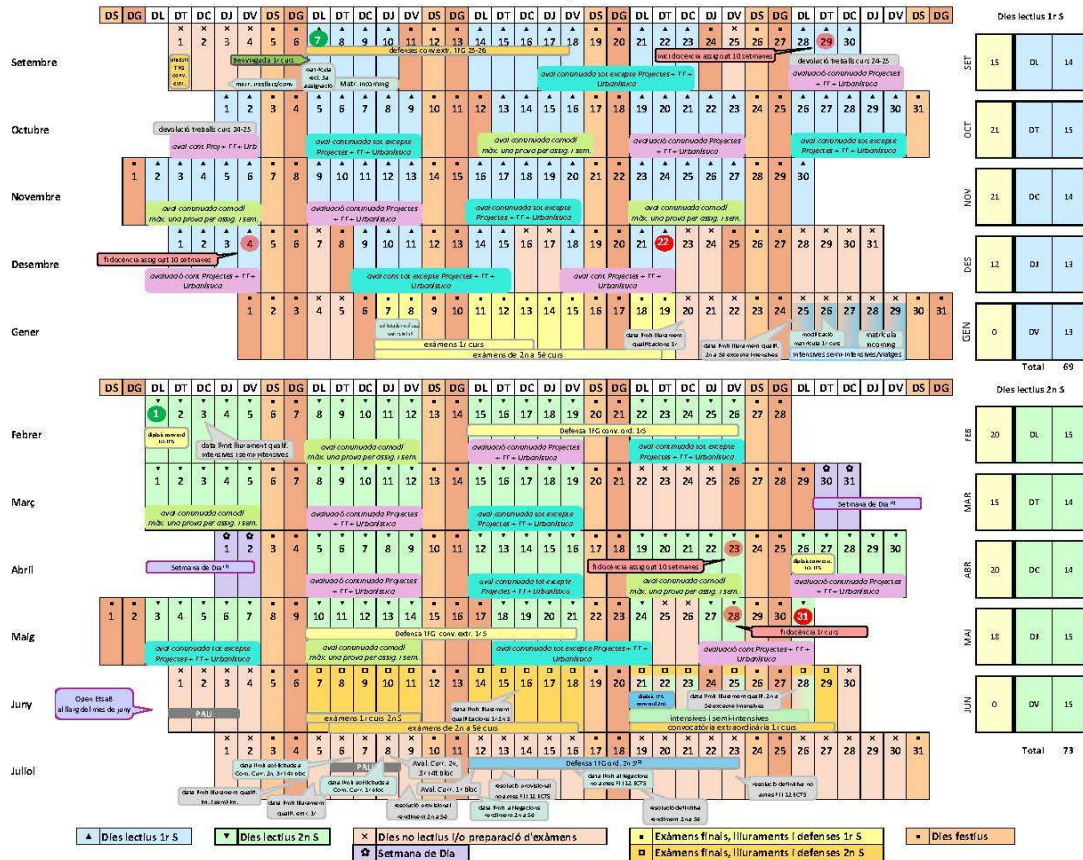
Representació gràfica complerta 2D i 3D del projecte [plantes, alçats, seccions i perspectives]. Representació de les estratègies medi-ambientals. Detalls constructius. Secció constructiva representativa. Escales 1/200, 1/100, 1/50

Lliurament Final

Contindrà tota la documentació complerta continguda en els tres lliuraments parcials.

Calendari Acadèmic curs 2026-2027

Grau en Estudis d'Arquitectura Etsab

1. Durant la Setmana de Dia no es realitzaran exàmens ni proves d'avaluació continuada.

2. La convocatòria extraordinària de TFG 2n semestre es realitzarà del 06 al 17 de setembre de 2027.

El professor responsable de les assignatures finals, d'acord amb el que s'estableix a principi de curs, els exàmens, treballs i lliuraments d'avaluació continuada que consideri oportuns, dins les setmanes previstes al calendari.

La matrícula del curs 2027-2028 de l'estudiantat regular, es farà el 1a segona quinzena de juliol, en funció de les dates que l'Oficina d'Accés a la Universitat estableixi per l'estudiantat de nou curs, i es publicarà amb la suficient antelació.

CALENDARI

Curs Taller Temàtic “Projecte i Memòria”

ETSAB-UPC_2026-2027

[dimarts 15-17H + 17-20H // dijous 15-18H]

[*les dates de les conferenciants convidats s’anunciaran en el moment de la seva confirmació]

SET	8	Presentació Curs [Sala de Graus]	
	10	Visita emplaçaments	
	15	Semin. +	Taller
	17		Taller
	22	Semin. +	Taller
OCT	24	NO lectiu	
	29	LLIURAMENT parcial I + Sessió crítica	
	1	Sessió crítica	
	6	Semin. +	Taller
	8	Teoria +	Taller
	13	Semin. +	Taller
	15	Teoria +	Taller
	20	Semin. +	Taller
	22	Teoria +	Taller
	27	Semin. +	Taller
	29	Teoria +	Taller

NOV	3	LLIURAMENT parcial II + Sessió crítica	
	5	Sessió crítica	
	10	Semin. +	Taller
	12	Teoria +	Taller
	17	Semin. +	Taller
DEC	19	Teoria +	Taller
	24	Semin. +	Taller
	26	Teoria +	Taller
	1	LLIURAMENT parcial III + Sessió crítica	
	3	Sessió crítica	
	8	NO lectiu	
	10	*Tutories	
	15	*Tutories	
	17	NO lectiu	
	22	LLIURAMENT FINAL [av. continuada]	

GEN 19 LLIURAMENT FINAL

CONFERENCIANTS CONVIDATS

Juan Domingo Santos

Granada, 1961

Arquitecte per l'Escola Técnica Superior d'Arquitectura de la Universitat de Granada on es professor des de 1994. A l'any 2010 funda el seu propi estudi, *Laboratorio de Arquitectura y Territorios en Trns-formación [LAB-TT]*, també dirigeix el grup de recerca "HUM-1054 Proyecta" de la Universidad de Granada. Es membre de l'Unitat Científica d'Excel·lència "Ciencia en la Alhambra" de la Universidad de Granada.

Els seus projectes i escrits, han estat publicats a les principals revistes nacionals i internacionals especialitzades en arquitectura: El Croquis, Arquitectura Viva, On Diseño, Diseño Interior, Palimpsesto, Tectónica, ARV, Detail, AD Architectural Digest, PH. Instituto Andaluz de Patrimonio Histórico o A+t, i en revistes internacionals com Casabella (Itàlia), AR Architectural Review (Londres), Bauwelt (Berlín), GA Houses (Tokyo), Area 104 (Itàlia), Detail (Stuttgart), entre d'altres.

Visiting Professor a: Escuela Politécnica de Lausanne (Suïça); Escuela de Arquitectura de Lisboa (Portugal); Fach Hochschule Lausitz de Cottbus (Alemanya); Fakultät Architektur an der Technischen Universität Dresden (Alemanya); Facultad de Arquitectura y Diseño Interior de la Universidad de San Francisco de Quito (Ecuador); Columbia University, New York (EE.UU); Escuela de Arte, Arquitectura y Diseño de la Universidad de Guadalajara (Mèjico); AAI, Architectural Association of Ireland, en el Davis Theatre del Trinity College Dublín (Irlanda); i en l'actualitat en la Technischen Universität München (Alemanya); així com: ETSA Navarra, Barcelona y Madrid, entre d'altres.

Ha desenvolupat el seu treball de recerca al voltant de la intervenció arquitectònica sobre el patrimoni i els paisatges en transformació. En l'actualitat treballa en la recuperació del patrimoni industrial com un programa destinat a la formació e investigació de l'Universitat de Granada, relacionat amb el medi ambient i l'agricultura.

PREMIS [selecció]

- Nominat als Premis Mies Van der Rohe 2007
- Nominat als Premis Saloni 2010
- Concurs internacional "Atri de l'Alhambra". 2010
- Nominat als Premis Ecola. 2010 i 2012
- Premi ENOR d'Arquitectura 2011
- Selecció Biennal d'Arquitectura i Urbanisme espanyola 2011
- Premi VIII Biennal Iberoamericana d'Arquitectura i Urbanisme .2012
- Premi Fundación Caja de Arquitectos.
- Premi FAD de Pensament i Crítica amb el llibre "La tradición innovada. Escritos sobre regresión y modernidad". 2014

EXPOSICIONS [selecció]

- Biennal Espanyola d'Arquitectura i Urbanisme. 1993. 2010 i 2018
- VIII Biennal Iberoamericana de Arquitectura y Urbanismo. 2011
- 7ª Biennale di Architettura di Venecia.2000 i 2016
- On-Site, New Architecture in Spain. MoMa. Nova York. 2006
- Biennal d'Arquitectura Espanyola (93-94)
- Codirigit i Comisariat la XIII Biennal Espanyola d'Arquitectura i Urbanisme "Alternativas". 2013-2015. Madrid. Nova York. Washington.
- Delegat espanyol de la IX Biennal Iberoamericana d'Arquitectura i Urbanisme.

Josep Miàs i Gifré

Banyoles 1966

Arquitecte per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, en l'any 1992. Del 1990 al 2000 va treballar amb l'arquitecte Enric Miralles com arquitecte associat, on els seus projectes més rellevants van ser: Círculo de Lectores de Madrid, Pavelló Esportiu de Huesca, Centre d'Alt Rendiment a Alacant, Biblioteca de Palafolls, Parc dels Colors a Mollet del Vallès, Cementiri d'Igualada, Parlament Escocès a Edinburgh, Parc de Diagonal Mar, Mercat de Santa Caterina i l'edifici de Gas Natural a Barcelona, com Director de Projectes i d'Obra. Al 2000, en Josep Miàs funda el seu propi despatx.

PREMIS [selecció]

- International Stone Architecture Award 2013
- Architizer Building of the World Award 2013
- Archdaily Best Building of the Year Award 2011
- Premi al Millor Equipament Educatiu d'Espanya A+ 2011
- Premi Catalunya Construcció 2009
- Premi Ciutat de Barcelona d'Arquitectura i Urbanisme 2007
- Premi Comarques de Girona 2007
- COAC Arquitectura Catalunya 2008-2013
- AJAC Premi al Millor Arquitecte Jove de Catalunya 2004
- AIA New York City Recognition for International Relevance 2024

EXPOSICIONS [selecció]

Nuevos Ministerios, Madrid, Espanya; Cité de l'Architecture, París, França; Stadelshule, Frankfurt, Alemanya; Architektur Forum, Zurich, Suïssa; TU University, Berlin, Alemanya; House of the Architect, Kiev, Ucraïna; Bartlett School of Architecture, London, UK; Anhembi

Morumbi, Sao Paulo, Brasil; Biennale di Venezia, Italia; WAF 2012 Singapore; University of Belgrade, Serbia, University of Nis, Serbia; i Biennale di Venezia 2012 i 2014. Al 2020, el Centre Pompidou de París ha adquirit 42 maquetes, 14 esbossos i 18 gravats que formen part de la Col·lecció permanent.

OBRES [selecció]

- Urbanització del Barri Vell de Banyoles. Banyoles.
- Club Golf Fontanals de Cerdanya. Fontanals de Cerdanya.
- Mercat de la Barceloneta. Barcelona.
- Mercat de Rubí. Rubí.
- Edifici Corporatiu iGuzzini.
- Edifici 22@ Plug-in. Barcelona.
- Edifici residencial Torre Baró. Barcelona.
- Pont peatonal. Palafolls.
- Habitatge. Sant Andreu de Llavaneres.
- Reformes al Parc d'Atraccions Tibidabo. Barcelona.
- Centre d'Ensenyament Annexa-Puigbert. Girona.
- Edifici Andorra Telecom. Andorra.
- 72 Habitatges Socials. Barcelona.
- Palau del Vestit. Fira de Barcelona. Barcelona.

Ha estat Professor de Projectes a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona i del Vallès UPC, a la UIC Universitat Internacional de Barcelona i La Salle Ramon Llull de Barcelona; Visiting Professor a l'Stadelschule de Frankfurt, Alemanya, i a Harvard GSD, Cambridge, USA. Actualment és Visiting Professor a la Facoltà di Architettura UNISS, Itàlia i Catedràtic de Pràctica Arquitectònica a la Bartlett School of Architecture, University College London.

NOTES

NOTES

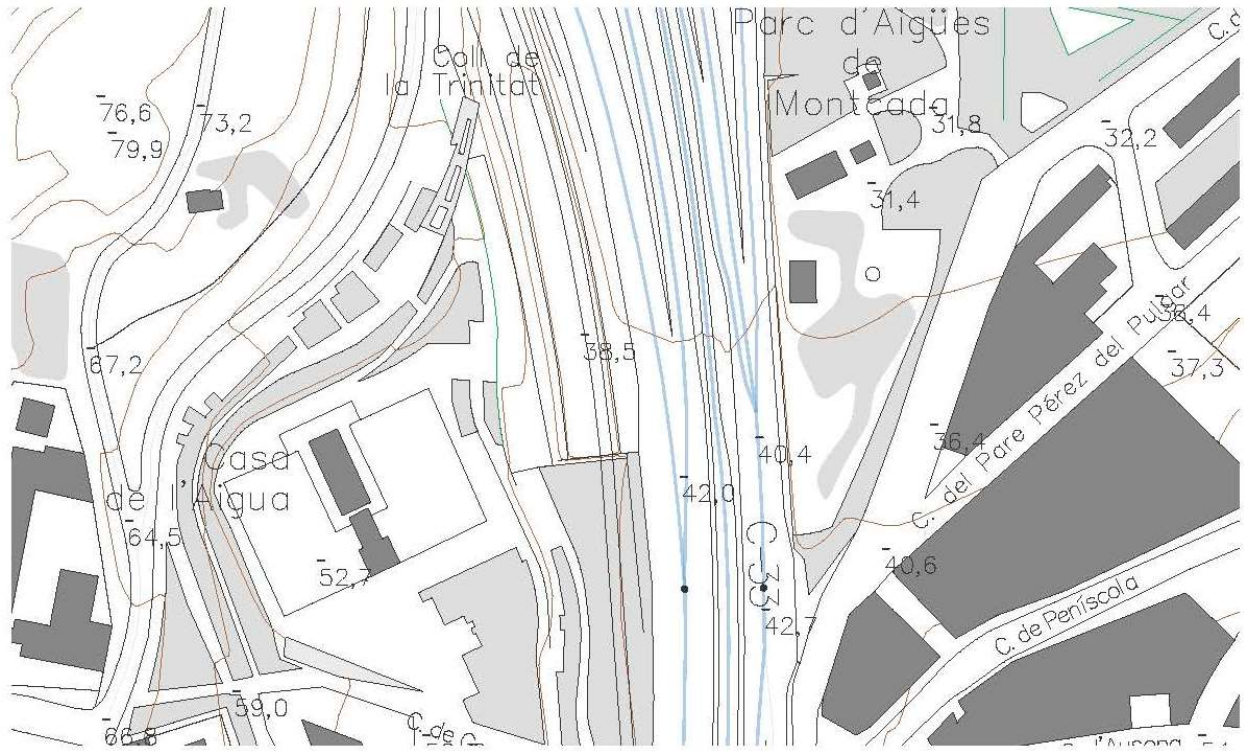
NOTES

NOTES

NOTES

ANNEX GRÀFIC

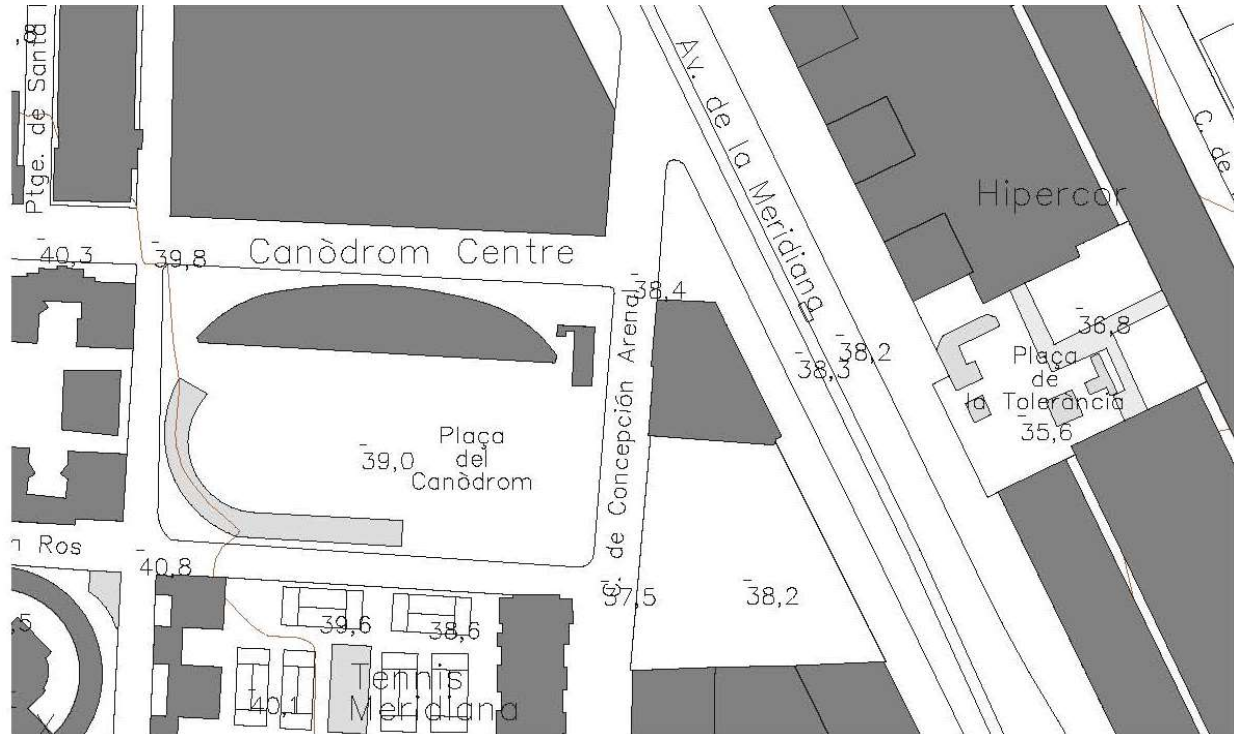
Exercici 1

Exercici 1

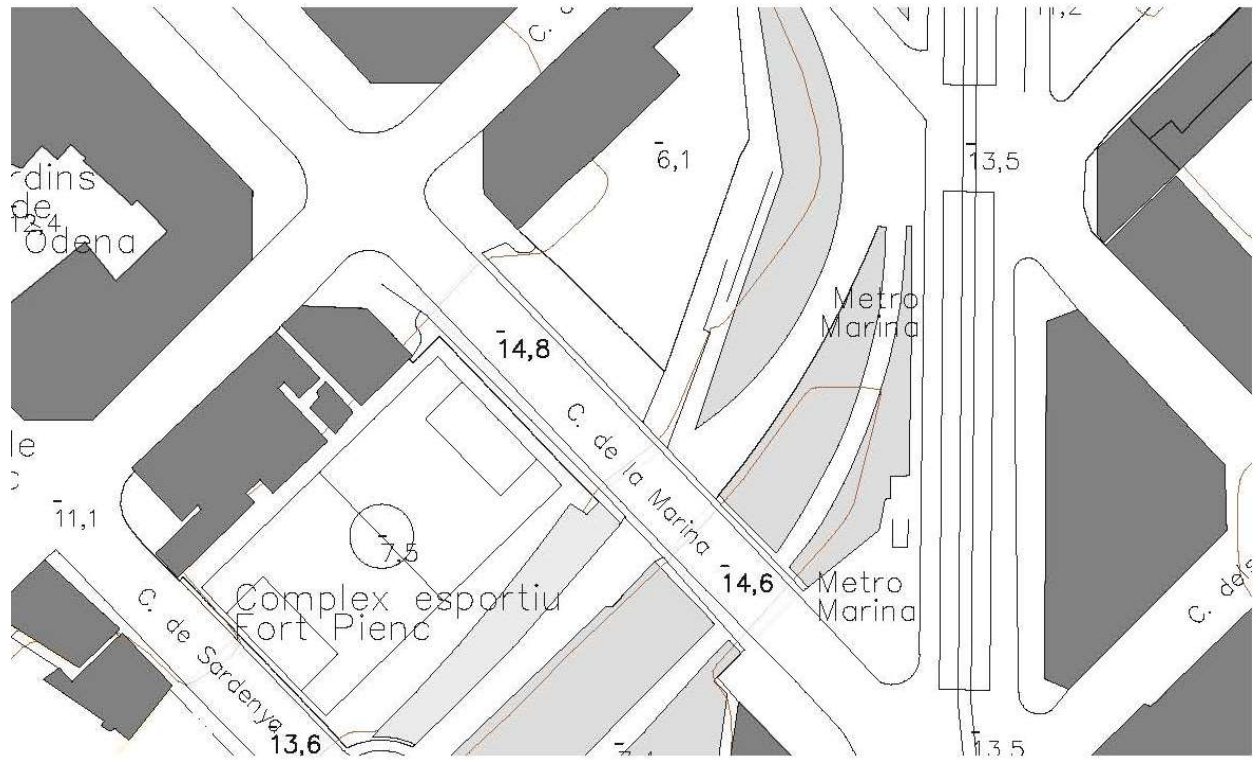
Exercici 2

Exercici 2

Exercici 3

Exercici 3

III SEMINARI

Arquitectura, memòria i invenció

Barcelona, l'eix Meridiana
i
l'arxiu EtsaB

SEMINARI

Carolina B. García-Estévez

Dimarts, 15.00-17.00h

Aules A34 – A35

Taller Temàtic «Projecte i memòria»

Professor responsable

Lluís Àngel Domínguez Moreno

Equip docent

Alejandra Mejón

Ana Zubelzu Viarje

El seminari «Arquitectura, memòria i invenció. Barcelona, l'eix Meridiana i l'arxiu EtsaB» planteja un recorregut paral·lel al taller temàtic des de l'anàlisi conceptual d'arquitectures tant construïdes com només dibuixades. A mig camí entre el món tangible i el de les idees, els estudis de casos pretenen aproximar-nos al complexa món de la materialitat de la arquitectura, les seves tècniques, així com els diferents registres a on ella mateixa emergeix en la constant paradoxa de la seva absència. Si com Aby Warburg ens va advertir que cada època posseeix el passat que es mereix, el present s'ofereix com a una oportunitat per a poder llegir el llegat de les arquitectures de la ciutat de Barcelona des de noves mirades i mètodes.

Programa i calendari

I. LLEGIR LA CIUTAT. FORMA I SIGNIFICAT DELS EIXOS URBANS

- SESSIÓ TEÒRICA De la Via Triumphalis de Leon Battista Alberti a Mantova a la rima
assonant del passeig de la Castellana, 1820-1972 [15.9.2026]
- SESSIÓ TEÒRICA De l'impossible centre d'Ildefons Cerdà (1855) als projectes de
renaturalització i participació ciutadana de l'eix Meridiana (2016):
temptatives de definició arquitectònica d'un tall urbà [22.9.2026]
Lliurament 1 + Sessió Crítica [29.9.2026]
- SESSIÓ PRÀCTICA I Aproximacions teòriques i gràfiques a l'avinguda Meridiana
[6.10.2026] Correcció/entrega corresponent al 20% de la nota final

II. LLEGIR EL TEMPS. LLOC, ARQUITECTURA I MEMÒRIA

- EMPLAÇAMENT I Fer visible allò invisible: l'arquitectura de l'aigua. Traces i memòria de les construccions modernistes de Pere Falqués (1915-1919) [13.10.2026]
- EMPLAÇAMENT II El llenguatge de la tècnica i l'hàbitat alliberat: el canòdrom d'Antoni Bonet Castellana i Josep Puig i Torné (1962-1963) [20.10.2026]
- EMPLAÇAMENT III L'arquitectura del llindar i el llegat de dues exposicions internacionals: el pont de la Marina (1926-1928) [27.10.2026]
Lliurament 2 + Sessió Crítica [3.11.2026]

III. LLEGIR LA MATÈRIA. ARQUITECTURES DE L'UN EN L'ALTRE

- SESSIÓ PRÀCTICA II Narratives de projecte i fenomenologia de l'espai [10.11.2026]
Correcció/entrega corresponent al 20% de la nota final
- SESSIÓ TEÒRICA Natura i arquitectura: el límits d'allò imaginat [17.11.2026]
- SESSIÓ TEÒRICA La paradoxa del relat expositiu [24.11.2026]
Lliurament 3 + Sessió Crítica [1.12.2026]

ENTREGA per curs dossier A5 [22.12.2026] corresponent al 40% de la nota final
Recuperació [19.01.2027]

Sistema d'avaluació

És requisit imprescindible l'assistència a un total del 80% de les lliçons teòriques impartides. L'absència no justificada de més de dues sessions serà recollida a l'avaluació continuada.

Les lliçons especificades al programa com a SESSIÓ TEÒRICA es complementaran amb la discussió activa a classe, i el debat serà objecte d'avaluació (20%); les que figuren com a SESSIÓ PRÀCTICA es desenvoluparan com a una correcció intermèdia de l'entrega per curs del dossier A5 (80%): resultant la nota com a suma del 20% + 20% de les dues correccions de les SESSIONS PRÀCTIQUES, y el 40% restant l'entrega final del llibret.

El llibret A5 constarà de tres capítols, corresponents al desenvolupament del projecte del taller temàtic al llarg del curs: ciutat, temps i matèria. Es tracta d'una síntesis d'allò descobert, analitzat e incorporat com a reflexió, tant teòrica com pràctica, a l'arquitectura en curs. I conjuguarà de manera adequada el discurs escrit amb la constel·lació d'imatges que cregui convenientes.

En cap moment es pretén un resum del contingut de les sessions, sinó l'adveniment d'un procés d'aprenentatge a través d'aquelles idees que han influït en el projecte.

- Díptic de portada: L'avinguda Meridiana en les seves dues fugues visuals, a les fotografies de Carlos Rodríguez Escalona per als Serveis Aeris Comercials Espanyols – SACE, 10 d'agost i 14 de juny de 1967, respectivament, RFSACE.9207 i RFSACE.9022. © Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

Bibliografia*

-Argila i Chopitea, et. al. *Exposició commemorativa del centenari de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona 1875-76/1975-76*, Barcelona, Universidad Politécnica de Cataluña, 1977.

-AA.VV. *Escola d'Arquitectura de Barcelona. Documents i Arxius = Documentos y Archivos = Documents and Archives*, edició a càrrec d'Antoni Ramon i Carmen Rodríguez, Barcelona, Universidad Politécnica de Cataluña, 1977.

-Wigley, Mark. «Unleashing the Archive», *Future Anterior: Journal of Historic Preservation, History, Theory, and Criticism* 2 (Winter 2005): 10-15.

-Moneo, Rafael, *Una manera de enseñar arquitectura. Lecciones desde Barcelona, 1971-1976*, edició a càrrec de Carolina B. García-Estévez, Barcelona, Iniciativa Digital Politécnica, 2017.

-Luscombe, Desley; Thomas, Helen; Hobhouse, Niall. *Architecture through drawing*, London, Lund Humphries, in association with Drawing Matter, 2019.

-Warburg, Aby; Heil, Axel; Ohrt, Roberto. *Aby Warburg. Bilderatlas Mnemosyne, The original*, Berlin, London, Haus der Kulturen der Welt, The Warburg Institute, Hatje Cantz, 2020.

-García-Estévez, Carolina B.; Palomino, Andrea; Granell, Enrique. *Pedagogies transhistòriques. 150 anys de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona*, catàleg de l'exposició homònima celebrada a l'Espai Picasso del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya del 10 de juliol al 21 de setembre de 2025, Centre Obert d'Arquitectura, 2025.

* A cada sessió teòrica, es donaran a conèixer els llibres que construeixen un estat de l'art al voltant de les arquitectures d'estudi, així com els recursos online per a fer servir cartografia històrica de referència.